І ще раз: жінки нехай мовчать і коряться

Що спонукає мене ще раз узятися за короткий текст із 1 Коринтян 14:34-35? Те, що я (як і багато інших) серйозно ставлюся до цих двох віршів. Проте тут постає чимало питань — і текстологічних, і богословських. До того ж ці два вірші мають величезну історію впливу. Для себе самого я ще раз беруся за цю тему, щоб не піддатися якомусь хибному висновку, збираю думки й ще раз їх обмірковую.

Цей текст — не готова до друку наукова праця, а робоча основа, або основа для обговорення. Він збирає матеріал про ці вірші й складається з багатьох цитат, здебільшого перекладених з англійської. Програма Logos, різні сторінки в інтернеті та чудова програма для перекладу www.deepl.com зробили цю роботу посильною. У жовтні 2026 р. текст переглянуто й виправлено.

Короткий вступ і текст

Досі є проповідники, учителі й провідники, які роблять Павлове слово про мовчання жінок абсолютним: жодної участі у звіщенні та проповіді, навчанні, молитві на богослужбовому зібранні. Якщо хочеться, то можна зрозуміти це й так. З цим змирилося багато сестер у колах насамперед руху «Братів» — від найконсервативнішого до найвідкритішого крила. Іноді — можливо, навіть частіше, ніж думається, — попри внутрішні питання й сумніви.

Тоді це було б далекосяжне, категоричне й дуже визначальне Боже розпорядження. Якщо його так читають або розуміють і так практикують, це дещо показує про те, як читають Біблію. У цьому дослідженні я виходжу з того, що Біблія — авторитетне Боже Слово. Але й тоді лишається питання, як ми мусимо, можемо або, навпаки, не повинні тлумачити його — особливо важкі тексти.

У цій статті я досліджую це питання. Я зводжу разом і цитую кількох екзегетів, знавців біблійних мов і богословів або учителів Біблії та їхні пояснення. Я дозволяю собі коментувати ці тлумачення. Для всіх тлумачів і для мене самого перед Богом чинне те, що ми можемо помилятися і що наше пізнання — часткове. За всього належного смирення й неупередженості це питання все ж однозначне, а відповідь не відкрита. Є лише «так» або «ні». Абсолютне мовчання — так чи ні? Говорити — так чи ні? Це питання досі надто важливе, щоб його не обміркувати ще раз. Навіть тоді, коли багато сестер задоволені роллю мовчазних і думають, як і брати, що саме так вони вірні Біблії. Адже богослужіння таких церков теж відбуваються. Можна обійтися й без того, щоб говорили сестри, і так уже давно ведеться. Але для питання про правильність цієї практики це не має значення. Не йтиметься й про практичні наслідки та вплив, хоч це була б надзвичайно цікава тема.

Далі йде текст, про який ідеться, — заради контексту від вірша 31:

1 Коринтян 14:31-40, переклад з німецької Біблії Elberfelder (німецький переклад Біблії), версія CSV

31 Бо ви всі можете один за одним пророкувати, щоб усі навчалися і всі втішалися. 32 І духи пророків коряться пророкам. 33 Бо Бог не є Богом безладдя, а миру, як у всіх зібраннях святих.

34 Жінки нехай мовчать у зібраннях, бо їм не дозволено говорити,

а нехай коряться, як каже й Закон.

35 А коли вони хочуть чогось навчитися, нехай удома питають своїх власних чоловіків;

бо ганебно жінці говорити в зібранні.

36 Хіба від вас вийшло Боже Слово? Чи до вас самих воно дійшло? 37 Якщо хтось думає, що він пророк або духовний, нехай визнає, що те, що я вам пишу, — це Господня заповідь. 38 А якщо хтось не знає, то нехай не знає. 39 Тож, брати мої, ревно прагніть пророкувати і не забороняйте говорити мовами. 40 А все нехай відбувається пристойно й у порядку.

Припис: жінки мусять мовчати на богослужбових зібраннях.

Підстави: (1) їм не дозволено говорити;

(2) а нехай коряться, як каже Закон.

Правило: якщо вони бажають навчитися, нехай питають своїх власних чоловіків удома.

Обґрунтування: ганебно жінці говорити в зібранні.

Не здавати розум у гардероб

Багато братів, які обстоюють заповідь абсолютного мовчання, захищають християнську віру як щось не безглузде, не вороже до науки. Інакше кажучи, можна вірити в Творця і творіння або у воскресіння й чуда, не вимикаючи розуму. Цю думку я поділяю цілком і повністю.

Але така постава так само стосується читання й розуміння Біблії. Так само ретельно і водночас відкрито до результату я мушу тоді досліджувати й біблійні тексти. Особливо тоді, коли йдеться про далекосяжні наслідки для практичного церковного життя. Скажу наперед: критика змісту цього слова неприпустима, бо я вважаю Новий Завіт, так само як і Старий, натхненним, богонатхненним Божим Словом.

Тому я ще раз підходжу до цього надзвичайно спірного тексту, який гаряче обговорюють уже багато десятиліть. Я не можу змінити того, що сам приношу з собою багато попередніх рішень, знань і незнань, а також усталених поглядів. Проте я просто намагаюся з найкращим знанням і чистою совістю, з допомогою Святого Духа і свого (просвітленого) розуму зрозуміти ці два вірші.

Я відкидаю будь-яку інсинуацію, ніби на мене вплинув фемінізм або мною маніпулюють. На жаль, це мантроподібний і шаблонний закид усіх тих братів і сестер, які наполегливо обстоюють заповідь мовчання, коли хтось доходить до іншого чи навіть протилежного розуміння. Їхній підхід і порада звучать так: текст простий, ясний і однозначний, його неможливо зрозуміти неправильно. Його треба просто виконувати.

Тож спробуймо це зробити. Отже, коли я читаю 1 Послання до коринтян, у розділі 11:5, як відомо, сказано, що жінка молиться й пророкує. Тут нехай мені дозволять — лише гіпотетично — таке розуміння (адже розділу 14 я ще не прочитав): жінка робить це скрізь — у церкві, серед друзів чи в родині. Потім я читаю розділ 14, у якому Павло кілька разів наголошує: усі, тобто чоловіки й жінки, можуть і повинні брати участь. Щоправда, він уживає слово «брати» й займенники чоловічого роду, але загальновизнано, що здебільшого маються на увазі обидві статі. Подібно до узагальнювального чоловічого роду або цілком у його дусі. Так буває не завжди, але часто. Отже, до вірша 33 богослужбове зібрання не робить жодних обмежень щодо статі. Потім ідуть вірші 34 і 35, які категорично — принаймні на перший погляд — виключають участь сестер.

Їм не дозволено говорити! Твердження, яке ніби спирається на наявну заповідь або на традицію. Не може бути, щоб Павло першим згадував про таке чи вимагав такого. Задовго до нього були апостоли, був і Ісус Христос. Але ніде, геть ніде в Новому Завіті немає навіть натяку на таку заповідь. Ні ясної заповіді, ні ситуації, з якої можна було б це вивести. Тут можна поставити перший знак питання.

Говорити про виняток, коли мовчати мають усі жінки, не зовсім влучно: це половина присутніх, які не повинні нічого казати. Назвати це винятком — радше заспокійливе пом'якшення, цілком недоречне, або ж невідповідне. Винятки стосуються не 50 % присутніх, а, може, 10 %.

Тепер починається обґрунтування: жінки нехай коряться, як каже й Закон. Отже, покору прирівняно до мовчання. Покора, як відомо, — християнська чеснота. Чи означає це за законами логіки, що чоловіки, які щось кажуть на богослужінні, не коряться або, навпаки, підносяться? Або, інакше кажучи: коли сестра в смиренній поставі покори, яку цілком можна помітити, — можливо, навіть на прохання брата — щось каже (молитва, читання Писання, пророче слово), як це може бути не в дусі покори? Проста, спокійна участь, може, лише відповідь на запитання, — не протилежність покори. Тому прирівнювати мовчання до покори непереконливо. Щонайпізніше тут можна вдруге насторожитися й припустити, що йдеться про якусь конкретну проблему. Жінки поводяться якось не в поставі покори.

Цієї покори вимагає Закон. Нижче наведено багато коментарів, з яких видно, що навіть найкращі екзегети не знають, який закон міг би тут матися на увазі. Старий Завіт загалом такого закону покори не знає. Ні конкретного, ні такого, що був би загальною тональністю Старого Завіту.

Цей текст не простий. До того ж є контекст — історична, конкретна і водночас особлива ситуація, до якої звернені ці вірші. І ще те, що адресати дуже добре знали, що малося на увазі. А ми сьогодні в цьому разі цього не знаємо! Ми мусимо це реконструювати, мусимо намагатися знайти можливі пояснення, які поза межами конкретного тексту неодмінно вписуються й у рамки всього новозавітного вчення.

Тепер обґрунтування мовчання жінок триває: «А коли вони хочуть чогось навчитися, нехай удома питають своїх власних чоловіків». То, може, ідеться зовсім не про сувору заповідь мовчання для жінок? Може, ідеться про проблему з навчанням, тобто про незнання? Якщо вони мають питати вдома, то, виходить, вони робили це на зібранні? Хто йде за логікою тексту, той уже не може говорити про заповідь абсолютного мовчання. Чи жінки — мабуть, не всі, а лише деякі, бо й не в усіх був власний чоловік, тобто не всі були заміжні, — розпитували будь-якого чоловіка, який висловлювався на зібранні? І тим самим спричиняли певний безлад? Чи лише неспокій і незручність? Чи питали вони зухвало, надто наполегливо й настирливо або з критикою?

Хіба зібрання — не те місце, де ми досі можемо й повинні навчатися, і жінки, і чоловіки? А якщо запитання допомагають — а здебільшого вони допомагають, — то вони можуть і повинні бути частиною богослужіння. Проповідник може заохотити церкву ставити запитання: ідеться не про гарну проповідь, а про те, що доходить до людей і що вони розуміють. Чи не може бути, що у вірші 31 Павлові йдеться про те, щоб навчалися всі? У I столітті церква, тобто богослужбове зібрання, була місцем, де навчалися, — не так, як у нас сьогодні з нашим до дрібниць організованим церковним життям. Де ж іще? А до навчання належать і запитання — звісно, у відповідній формі. І тепер Павло мав би одразу ж знову заборонити жінкам питати й наказати робити це лише вдома, у своїх чоловіків? Навчатися вдома замість у церкві? Тут щось не сходиться. А як було з

Мартою й Марією? Навчання біля ніг Ісуса в Його присутності так часто мало не романтизують як ідеал — то нехай це, будь ласка, стосується й церкви. Навчатися і стримано, з бажанням навчитися, тихо поставити запитання — що сказав би на це Ісус? «Мовчи!»?

Тепер, щоб завершити цю тему, сказано таке: «бо ганебно жінці говорити в зібранні». У хід думок вписувалося б тлумачення цього говоріння як негідного розпитування з боку деяких жінок. Така поведінка ганебна або безчесна. Але для кого? Чи має це подібний сенс, як гидота в Старому Завіті? Чи це ганьба для Бога / перед Богом, чи це непристойно в культурі честі й сорому, яку ми знаємо з античного Середземномор'я і яка досі існує в деяких країнах світу або в культурах, що виходять за межі країн? Тож чи треба розуміти ганьбу культурно? Бо жінки не зважають на честь своїх чоловіків — і перед сторонніми, які, очевидно, присутні й сприйняли б це як ганьбу?

Стільки досі — як заперечення проти таких переконань, які спрощують цей текст і вичитують із нього абсолютну заповідь мовчання / заборону говорити, а тим самим, на мою думку, здають розум у гардероб. Щоб правдоподібно збагнути сенс цих віршів, відкритими лишаються щонайменше такі питання:

- Чи треба розуміти мовчання абсолютно?
- Чи йдеться про зібрання в Коринті, тобто тамтешні домашні зібрання, чи про всі зібрання в усьому світі, на яких це так практикують?
- Чи був це усталений звичай уже й до Павла — тобто на що він посилається?
- Чи просте мовчання дорівнює покорі?
- Який авторитетний закон мається на увазі, на який посилається Павло?
- Що мається на увазі під ганьбою, яка стається тоді, коли сестра бере участь?
- Додатково: чи не є ці два вірші цитатою, яку Павло наводить саме для того, щоб спростувати вимогу, ніби жінки мають мовчати?
- Додатково: справді існує підозра, що ці вірші вставлено згодом.

Як я розумів би ці вірші або з яким тлумачем міг би погодитися — про це докладніше наприкінці всієї статті. Бо тепер спершу — мандрівка коментарями богословів, вірних Біблії тлумачів, до цього тексту про мовчання жінок.

Тлумачення з руху «Братів»

Далі наведено кілька текстів, які були мені доступні. У цих авторів, напевно, є й інші, але процитовані тексти дають добрий огляд.

J. N. Darby

Notes of Readings on the Epistles to the Corinthians

Вірш 34 — це загальна тональність Закону, якщо не якийсь окремий закон. Апостол у цьому відношенні недвозначний у Посланні до Тимофія. «Я не дозволяю жінці навчати», — каже він. Я думаю, трохи недоречно, коли жінка навіть заспівує пісню; але я нічого не маю проти, якщо вона робить це скромно. Якби три жінки опинилися на безлюдному острові, я не знав би, чому б їм разом не ламати хліб, якщо вони роблять це приватно. Коли чоловік і його дружина самі, я не бачу жодних заперечень проти того, щоб вони ламали хліб, якщо почуваються вільно й готові до цього. (J. N. Darby, Collected Writings, Expository)

Коментар HJR: Який це закон, лишається відкритим. Як винятковий знавець Біблії він, мабуть, щонайменше запропонував би якийсь. Схоже, він і сам цього не знає.

Я не погоджуюся з тим, щоб жінка йшла благовістити. Я ще ніколи не бачив жінки, яка втручалася б у навчання й церковні справи і не накликала б біди на себе й на всіх інших. Якщо вона сідає перед групою, щоб навчати її, вона цілком залишила своє місце. Ми читаємо про Трифену й Трифосу, які працювали в Господі, а також про улюблену Персиду — кожна на своєму місці в служінні. У Євангеліях жінкам віддано всю честь; але Господь ніколи не посилав жінку проповідувати; і жоден чоловік ніколи не пішов помазати Христа на Його похорон. Пророкування жінок не було проповіддю. Було натхненне навчання, і вони його висловлювали. Я вважаю, що вони робили це у винятковий спосіб, як дочки Пилипа. Жінок можна використати, як Марію Магдалину, яку Христос послав до Своїх учнів. Якщо Христос посилав жінку передати звістку, найкраще, що вона могла зробити, — піти й передати її. Це була просто звістка; це не місце навчання; хоч би якою була звістка, це лише звістка. Припустімо, її записали б і це було б особливе повчання, — тоді навчання було б у звістці, а не на місці Марії Магдалини. Писання каже: «Я не дозволяю жінці навчати». Їй узагалі не слід навчати. Вона може наставляти тих, хто навернувся, не видаючи себе за вчительку. Навчати означає передавати певне вчення людям, які підпорядковані тому, хто навчає.

Коментар HJR: Дарбі (J. N. Darby) дуже добре помічає, як Ісус ставився до жінок і що Павло вважає їх у служінні Царству Божому своїми рівноцінними співробітницями (Римлян 16:12). Варто було б тут згадати, що «працювати в Господі» може, а в деяких випадках мусить, означати й звіщення. Але Дарбі накладає на все цей один вірш з 1 Тимофія 2:12, який забороняє навчати і який він тлумачить як загальнообов'язковий. Те, що є лише цей один вірш із таким розпорядженням і що він зовсім не має загальної дії, а стосується певної жінки в Ефесі, яка навчала хибного, до того ж у недоречний владний спосіб, — про це не йдеться, і ця думка, наскільки мені відомо, не з'являється і в його працях. Просто ніхто не ставив під сумнів, чи справді він міг мати таке загальне значення.

Дарбі та його сучасники були дітьми свого часу, як і ми. Чи був їхній час кращим? І їхній час був позначений духом часу, який відводив жінкам у суспільстві, а в церкві й поготів, підпорядковану роль — жодного виборчого права, жодних публічних промов тощо. Сьогодні інакше, і це так само впливає на наше мислення. При цьому треба зважати: кожен дух часу з біблійного погляду може бути частково хибним, спокусливим і небезпечним — і той, що був 200 років тому, і нинішній.

Ісус не посилав жінок проповідувати — а як же доручення місії, яке стосується кожного християнина? Крім цього, на мою думку, навряд чи є — якщо взагалі є — якесь доручення Ісуса проповідувати, окрім посилання Дванадцятьох і Сімдесятьох (Луки 9:2; 10:1-9), — тож цей аргумент проти проповідування жінок трохи висмоктаний з пальця.

William Kelly

Тлумачення 1 Послання до коринтян

Це правило має велике значення. Жінкам заборонено говорити на зібраннях. Ті, хто любить дискусії, могли б припустити, що вже там, як ніде, це їм може бути дозволено. Свята атмосфера, у якій людина — ніщо, у якій Бог духовно виявляє Свою присутність і силу, могла б бути відповідним місцем для святих жінок, які, безсумнівно, мають дари, навіть дар пророцтва, як чотири до-

чки благовісника Пилипа. (Дії 21:9.) Але ні; апостол був натхненний заборонити це на зібраннях — звісно, не абсолютно, бо кожен дар має застосовуватися, але спосіб мусить бути підпорядкований настанові Господа. Боже об'явлення в Старому Завіті ясно вказувало на загальну покору жінки; Новий Завіт не менш однозначний щодо зібрань. Думка, що вони могли б виступати на звіщенні Євангелія, тоді нікому не спадала на думку. Це було б порушенням жіночої пристойності, яке шокувало б навіть поган. Це було залишено для зіпсуття найкращого, для духу оновлення й для шляхів сучасного християнства. Апостол забороняв їм на цих публічних зібраннях навіть ставити запитання. Якщо вони бажали щось дізнатися, вони мали питати своїх власних чоловіків удома, бо ганебно жінці говорити на зібранні. …

Усю тему завершено запитанням, чи Боже Слово вийшло від них, чи тільки прийшло до них. Коринтяни були першими, хто відступив від апостольського порядку, чинного скрізь. Це був початок церковного бунту. Церква має коритися. Боже Слово наказує, і наказує всім зібранням однаково.

До 1 Тимофія 2: Але Павло веде свою тему ще трохи далі. Він пише: *Жінка нехай навчається в тиші, в усій покірності. А жінці я не дозволяю навчати, ані панувати над чоловіком* (вірші 11-12). Він іде навіть трохи далі. Жінка може сказати: я ж не зловживаю своєю владою; я лише користуюся нею. Але саме це й хибне. Їй заборонено користуватися такою владою. Отже, це стосується всього. Не має значення, чи жінка сильна, а чоловік слабкий. Краще було б, якби вони подумали про це, перш ніж стати чоловіком і дружиною. Але навіть у такому разі немає виправдання. Жінка не повинна мати влади над своїм чоловіком. Це, звісно (чи треба мені це ще додавати?), стосується й усіх інших стосунків.[1]

Коментар HJR: Я любив праці Келлі (William Kelly) з п'ятнадцяти років. Я багато чого навчився. Проте я майже втратив довіру до його тлумачень, тобто інтерес до них, після того як мені дедалі більше впадали в око й обурювали його безжальна й безпідставна жорсткість і зверхність щодо людей з іншими думками й переконаннями. Інші думки завжди можна критикувати, але ставити свою власну думку й думку руху «Братів» / диспенсаціоналізму / цесаціонізму вище за будь-яку іншу — це жалюгідно, хоч би якою надзвичайною була вченість, як у Вільяма Келлі.

У Келлі, напевно, є ще інші тексти про ці два вірші, але й він рухається в руслі основної течії руху «Братів» на його початках.

Про процитовані тут тексти треба сказати, що вони вже опосередковано виявляють згадану тут жорсткість. Бо якщо тоді навіть погани вважали б непристойним, щоб жінки публічно благовістили, то через 1800 років це могло ж змінитися. За його часу це справді ще не змінилося, але в XX столітті — безперечно. То як можна підносити дух часу до мірила?

Його припущення про загальну покору в Старому Завіті — безпідставний шаблон. Він його й не обґрунтовує, хіба що деінде. Те, що жінки в часи Старого Завіту відсунуті на другий план, — наслідок гріхопадіння, а не наслідок Божої волі. Цієї обставини ніхто з цих братів не помітив, і я не звинувачую, а щонайбільше нарікаю: вони були, повторюю, як і щодо Дарбі, дітьми свого часу. Яким було суспільство в цьому «жіночому питанні», такою була й їхня екзегеза. Бог свідок, як це гірко. І це попри те, що в цьому русі «Братів» було так багато благословення і так багато його від нього виходило. Я сам дуже багато від цього отримав.

F. W. Grant

The Numerical Bible — 4 (вірші 34-40): правило в (занепалому) творінні.

4 Мав бути виняток із цієї загальної свободи. На зібраннях, коли святі справді всі сходилися разом, жінки мали мовчати. Ідеться тут не про здатність жінки напоумлювати чи будувати інших, а про питання порядку, з якого апостол почав і який установлює творіння. Сфера свободи й, можна сказати, суверенності жінки — дім, тобто вона приватна, а не публічна. Не слід думати, що це не дає широкого простору для застосування будь-яких дарів. Якби жінка лише більше плекала те, що справді належить до її сфери, якими плідними були б тоді вияви дарів, якими Бог її наділив, і скільки місць були б їй відкриті, які чоловік, бо він чоловік, не міг би заповнити так само! Щодо дітей це одразу ясно: для молодших дітей жінка все ще найкраща й передбачена природою вихователька. Бог поклав дитину в обійми її матері, а не батька; і це не означає, що сфера жінки — лише її власна родина. Є незліченні родини, до яких вона має доступ завдяки своїй статі і в яких може почуватися цілком як удома та знаходити щедрий прибуток і нагороду за свою працю. Через дружин жінки мають таким чином доступ до безмежного поля діяльності для різноманітного благословення. Дружина — серце домівки, і здатність досягти жінки в такий спосіб — неоцінений привілей і велика відповідальність, довірена їй, яка значно перевершує те, що можуть робити інші жінки. Якби ж тільки це більше усвідомлювали! Не слід думати, що апостол цим правилом, яке очевидне, хотів звести жінку нанівець чи позбавити її вжитку дарів, якими Бог її наділив. Як уже сказано, якщо взяти самих чоловіків, то скільки з них мають свою належну ділянку в якомусь публічному служінні? Жінки в цьому сенсі не більше позбавлені права, ніж велика кількість чоловіків. Бог кожному визначив його місце, і потрібен лише дух любові, щоб знайти мудрість, яка дає кожному змогу розпізнати двері, що їх Бог завжди відчинятиме тим, хто прагне служити Йому серед людей.

Отже, слова апостола хоч в одному відношенні й забороняють, але в іншому лише відкривають нам справжню сферу, у якій жінка може бути благословенна й завжди була благословенна. Але він не допускає суперечки про це. «Чи від вас, — каже він, — вийшло Боже Слово, чи воно тільки до вас дійшло? Хто вважає себе пророком або духовним, нехай визнає, що те, що я вам пишу, — це Господні заповіді». Як це тут важливо, де люди, особливо нині, як бачимо, схильні нехтувати тим, що він нам тут дає, або опиратися йому! Справді, як ми легко можемо побачити, увесь розділ здебільшого відсувають убік, бо в ньому йдеться про надзвичайні дари, які припинилися і на місце яких загалом, можливо, стає один-єдиний проповідник, про якого вважають, що він поєднує у своїй особі все інше, і яким церква здебільшого обмежена. Так справді досягають вузькості, якої ніколи не було в юдейській синагозі, як легко побачити з подій у книзі Дії. Там були готові запрошувати різних промовців і давати їм простір навіть серед суворих правил і закостенілості рабинізму. Нині все, безперечно, рухається до більшої свободи; але, на жаль, водночас так само схиляється до недбалості й нехтування словом апостола тут. Він короткий і рішучий. «Якщо хтось не знає, — каже він, — то нехай не знає». Якщо того, що я вже сказав, не досить для його просвітлення, то нехай іде без такого просвітлення. З другого боку, сьогодні, безперечно, потрібне напоумлення в його дусі тут: «Тож, брати, ревно прагніть пророкувати». На жаль, мало хто знає, що означають такі слова; а проте відповідальність лишається такою ж великою, як завжди, і справа, за яку ми всі відповідальні, — служити. Він завершує простими словами, такими простими й такими практичними: «Нехай усе відбувається пристойно й у порядку».[2]

Коментар HJR: Після Келлі й Дарбі я читав Ф. В. Ґранта (F. W. Grant). The Numerical Bible була незмінною й корисною супутницею мого вивчення Біблії. Шедевр, доступний у програмі Logos. Звідти й процитовано та перекладено цей текст.

Оскільки Ґрант, мабуть, був молодшим, ніж я тепер, коли писав цю працю, я можу дозволити собі висловитися про неї. «Усе досліджуйте» стосується й так званої «доброї» літератури «Братів», яка мені самому так багато дала. У тлумаченні віршів 34 і 35 справді помітно, що він сам ніби трохи здивований суворістю цих слів, тобто абсолютним виключенням із говоріння, пророкування й молитви. Він називає це «винятком». Ні, винятком було б, якби — тільки щоб пояснити слово — мовчати мали, скажімо, вдови або жінки, молодші за 20 років. Це було б винятком. Але виключити всю жіночу стать — не виняток, а незбагненна й незрозуміла настанова в загальному контексті 1 Коринтян 14.

Тому він присвячує стільки тексту тому, що жінки ще можуть і мають робити. Але й він потрапляє в пастку духу свого часу: жінки не діють публічно — цілком як у Нью-Йорку його часу. Те, що простір жінки — дім, відповідає думкам духу часу — як I століття, коли постали писання Нового Завіту, так і духу часу аж до XX століття. Але це не порядок творіння, це суспільний порядок. За останні 50 років він дуже змінився. Жінки тепер працюють не лише вдома. Їм це дозволено, і як добрі матері вони повинні проводити багато часу з дітьми. Але ті підростають, рідше бувають удома, а потім і зовсім там не живуть. Отже, пов’язувати мовчання жінок із цими думками про хатню працю — немов обґрунтування, щоб якось зробити мовчання правдоподібним, — це, можливо, ще 10 років тому мене переконувало, але сьогодні вже ні. Тут ніщо ні з чим не сходиться.

І він, як усі або більшість, посилається на порядок творіння. Але що ж це таке, цей порядок? Чоловіча й жіноча стать у своїх особливих рисах і сильних сторонах, що доповнюють одна одну на рівних, без ієрархічної однобічної покори, якої Бог ніколи не хотів і яка прийшла лише з гріхопадінням. Тому моє питання: чи потрібна чоловікові поміч жінки для свого життя — тільки не на богослужбовому зібранні? Чому там він не потребує доповнення з боку жінок, які моляться й пророкують? Досить однобічне й патріархальне розуміння порядку творіння, яке закриває жінкам рота там, де Ісус посеред. І Ісус ніколи не наказував жінкам мовчати — це теж треба згадати в цьому зв’язку, хоч зібрання як такого за Його земного життя ще не було.

F. B. Hole

Вірші 34 і 35 стосуються мовчання жінок на зібранні. Розпорядження дуже ясне, і слово, вжите для «говорити», — звичайне й не означає, скажімо, «базікати», як дехто стверджував. Цей припис, безперечно, іде врозріз із духом часу. Але якщо це підстава не зважати на Писання, то скоро в Писанні мало що лишиться, на що ще зважатимуть.

Дух Божий наперед знав, як нехтуватимуть цими настановами й нападатимуть на них. Ця схильність виявилася вже в деяких людей у Коринті. На це вказують вірші 36 і 37. Боже Слово вийшло від Самого Господа й Його апостолів, а не від коринтян. Воно прийшло до них. Вони самі могли уявляти себе духовними людьми. Якщо вони справді були духовні, то довели б це тим, що визнали б: засади порядку, які встановив Павло, — це саме не його власні ідеї, а Господні заповіді, які він передав. Пробний камінь духовного розуміння сьогодні той самий.

Зважмо добре, що Боже Слово не виходить від Церкви. Воно приходить до Церкви.[3]

Коментар HJR: Якщо Павло називає це Господньою заповіддю, чому ми не знаходимо її ніде більше? У Самого Господа? Чи в апостолів? Що ж, простодушний дух каже: нам досить одного вірша, щоб його виконувати. Це звучить дуже благочестиво. У братів я навчився — і відтоді досі

практикую — порівнювати Писання з Писанням. Але в цьому випадку з мовчанням це неможливо. Немає жодного паралельного тексту, який підтверджував би цей текст.

Це шаблонний песимізм — вірити, що хто дає жінкам змогу говорити, той незабаром унаслідок цього обійде або заперечить ще більше з Божого Слова. Це просто нісенітниця.

W. W. Fereday

3 Bible Treasury («Біблійна скарбниця»), том 20, с. 378, відповідь на запитання.

Щодо того, щоб жінки говорили на зібранні, Писання однозначне — цього не повинно бути. 1 Коринтян 14:34-35 не можуть зрозуміти неправильно ті, хто хоче лише виконувати волю Господа. Увесь розділ дає святим найбільшу свободу, коли вони збираються; єдине правило — щоб усе відбувалося для збудування, а це, як мені не треба й казати, вимагає провідної руки Святого Духа, без Якого ніщо не може бути на користь чи на славу Господа. Потім іде виняток: «Ваші жінки нехай мовчать на зібраннях, бо їм не дозволено говорити» тощо.

По суті те саме сказано в 1 Тимофія 2. У вірші 8 сказано, що «чоловіки (бо там мав би стояти означений артикль) нехай моляться на кожному місці, підносячи святі руки без гніву й сумніву». Потім іде слово до жінок: «Так само й жінки нехай прикрашають себе скромним одягом» тощо, а далі: «Жінки нехай навчаються в усій тиші й в усій покорі. Але я не дозволяю жінці навчати, ***ані привласнювати собі авторитет чоловіка,*** а нехай вона поводиться тихо». Я не сумніваюся, що ці слова стосуються зібрання, як і 1 Коринтян 14, бо велика мета 1 Послання до Тимофія — показати, як треба поводитися в Божому домі, який є Церквою живого Бога, стовпом і основою істини (бо так мав би звучати цей вірш; це не лише особиста настанова Тимофієві, як можна було б висновувати з Authorized Version (King James Bible)).

Наведено дві причини, чому жінки не повинні керувати:

(1) місце, яке Бог визначив їй, коли вперше її створив;

(2) її роль у гріхопадінні.

(1) Бог спершу створив Адама, потім Єву, і, як сказано в 1 Коринтян 11:3, «голова жінки — чоловік», ніколи навпаки. Оскільки Бог дав їй друге місце, їй личить ніколи не шукати першого.

(2) «Адам не був зведений, а жінка, зведена, опинилася в переступі». Сатана ввів гріх через слабшу посудину (Адамове падіння від цього не краще й не більш простиме, радше гірше: оскільки його не було зведено, він згрішив із розплющеними очима): тому Бог виключає її з проводу.

Ще одну причину її покори чи її мовчання, здається, названо в 1 Коринтян 14:36: «Чи від вас вийшло Боже Слово, чи до вас самих воно прийшло?» Зважте тепер добре це слово й подивіться, що воно містить. Боже Слово приходить до Церкви (жінки), а не виходить з неї, як хоче навчити нас римська церква; християнська жінка має засвоїти цей великий принцип і діяти за ним, вона має навчатися від чоловіка й не привласнювати собі права бути вчителькою чоловіка.

Помітно, що Святе Письмо ніде не забороняє жінці проповідувати; але це легко пояснити. Жінка зі Сходу (а ми не повинні забувати, що Біблію спершу дано до рук людям зі Сходу) мала надто відокремлене місце, щоб колись навіть мріяти про таке. Але на Божому зібранні, де всі присутні

— члени одного тіла й Божі святі, вона могла б дозволити собі певну міру свободи; звідси й настанови, які ми тут розглянули.

Але навряд чи саме це зараз хвилює деякі душі; до цього я тепер і переходжу. Чи можна сестрам брати участь у молитовному зібранні чи в розгляді Біблії? Я відверто визнаю, що такі зібрання — не зібрання церкви як такі, хіба що їх у якийсь момент особливо скликали від Господньої трапези, але чи можуть сестри брати в них участь? Я переконаний: на зустрічі, двері якої відчинені для всіх, їхня участь не в порядку. Я не знаю жодного місця Писання, яке дозволяло б жінці виступати публічно. Хоча такі зустрічі в строгому сенсі не є зібраннями церкви, я вважаю, що засади чинні; і в такий час, як нинішній, коли жінки у світі, а певною мірою й у церкві, цілком змінюються у своїй поведінці (навіть в одязі), саме ті, хто з Божої благодаті обстоює Божий порядок на зібранні — у багатьох випадках дорогою ціною для себе, — повинні в такій справі, як ця, стояти твердо. Певно, християнські сестри хочуть виконувати волю Господа, а не йти за духом часу, хоч найлегше дати йому себе заразити.

Настанови в 1 Коринтян 11, на мою думку, мають інший характер. Там жінкам беззаперечно дозволено молитися й пророкувати за умови, що вони роблять це з покритою головою, «ради ангелів». Але це, очевидно, відбувається не на публічному зібранні, бо те саме послання, як ми бачили, це прямо забороняє (і жоден благоговійний читач Писання не вірить, що Писання суперечить саме собі); отже, це мусить бути на зібраннях приватного характеру. У ранній час — ще більше, ніж сьогодні, — віруючі часто невимушено збиралися в приватних домах та деінде, щоб молитися й будувати одне одного. Саме таких зустрічей, які не є зібраннями церкви у власному сенсі й не мають публічного характеру, на мою думку, стосуються напоумлення в 1 Коринтян 11. Проти цього, як я можу зауважити, останнім часом дехто виступав.

Я сподіваюся, що написав ясно й передав думку Господа так, як її об’явлено. Я в це вірю, але якщо десь є помилки, я буду вдячний, коли мене виправить той, кого Господь для цього обере. W. W. F.

Коментар HJR: У цій відповіді на запитання про мовчання знову змішано весь арсенал аргументів, як це часто буває й сьогодні.

По-перше, 1 Коринтян 14 без зайвих слів змішано з 1 Тимофія 2. Мовляв, і друге місце стосується зібрання. Це, мабуть, радше не так, бо «на кожному місці» означає місця, де чоловіки зустрічаються й сваряться, замість того щоб молитися. До них може належати й зібрання. Але далі сказано: «Так само й жінки» — а це означає, що й вони мають молитися на кожному місці, тільки мають стежити, щоб не вдягатися пишно, аби привертати цим увагу. Потім ідеться про навчання — у цьому випадку вдома, а не на зібранні. І жінка, яка не навчилася, звісно, не повинна й навчати, бо без навчання вона й не вміє. І вона не повинна захоплювати владу. Про авторитет «чоловіка» в тексті нічого немає. Мається на увазі зловживальна, шкідлива, примусова поведінка в навчанні — і, як це тема всього послання, поширення хибних учень.

Хоча керівництво й навчання чи говоріння на зібранні безпосередньо не пов’язані між собою, він обґрунтовує те, що жінки не повинні керувати, тим, що спершу створено не Єву, а Адама. Але часова послідовність ніколи не є підставою, щоб не керувати. Вирішальним завжди є дар. Якщо чоловік керує погано, то це, безперечно, має робити жінка, яка вміє це добре. Мовляв, чоловік — голова, а не навпаки, і тому він провідник. На жаль, таке пояснення слова «голова» обґрунтувати не можна. «Голова» означає радше початок і джерело. В Ефесян 5 голова — той, хто забезпечує, і

Спаситель, а не авторитет чи провідник. Те, що чоловік іде попереду своєї дружини, є її захисником і годувальником, — добра річ. Але залежно від типу, характеру й обдарувань ролі можуть бути іншими. Однобічна покора як порядок творіння досі — казка, у яку вірять багато хто, навіть тоді, коли вони так не живуть, а «штани в сім'ї носять» жінки, і лише назовні зберігають благочестивий образ.

Те, що жінку було зведено, мало б тоді бути причиною, чому жодна жінка у світі не може керувати. Так пояснюють текст із 1 Тимофія. Це позбавлене будь-якої логіки. Усе послання говорить і про чоловіків, яких зводить хибне вчення. Чи жінку легше звести, і тому їй не можна керувати? Звісно, є жінки, яких легко звести, але вони не вирізняються тим, що є провідницями чи хочуть ними бути. Чи взяла Єва провід в Едемі? Чи можна це так назвати? Чи передати плід — це дія проводу? І з цієї нібито дії проводу виводити заборону керувати й навчати? Причому для кожної жінки у світі! Ні, така аргументація потребувала б бодай однієї біблійної паралелі, на яку я чекаю досі.

Hamilton Smith

(Вірші 34, 35.) Свобода для всіх пророкувати на зібранні по одному не стосується жінок. Вони мають мовчати на зібраннях. Чи здатні вони до цього, чи ні, — не питання. Мовчання жінок на людях відповідає і порядку творіння, і Закону. Сфера свободи жінки — дім. Говорити на людях означає вкривати себе соромом.

Коментар HJR: Я багато чого навчився від Сміта (Hamilton Smith) і любив його стиль. Але тут йому вдається коротко звести докупи все, що я вище кілька разів обговорював і ставив під сумнів.

William MacDonald

14:33 «Бо Бог не є Богом безладдя, а миру». Інакше кажучи, якщо зустріч — суцільна плутанина, то можна бути *певним*, що тут діє не Дух Божий!

14:34 Загальновідомо, що поділ на вірші й навіть розділові знаки Нового Завіту додано лише через багато століть після написання оригіналів. Остання частина речення у вірші 33 має більше сенсу, якщо вважати її уточненням до вірша 34, а не загальною істиною про всюдисущого Бога (деякі грецькі оригінальні тексти й кілька німецьких видань Біблії мають саме таку пунктуацію). Тому в нашому перекладі сказано: «Як у всіх церквах святих, ваші жінки нехай мовчать у церквах, бо їм не дозволено говорити, а нехай коряться, як каже й Закон». Настанови, які Павло дає коринтянам, стосуються не тільки їх самих. Ті самі повчання дано «всім церквам святих». Новий Завіт у багатьох місцях свідчить, що жінки хоч і можуть звершувати багато цінних служінь, проте не повинні обіймати провідного становища в усій помісній церкві. Їм дано надзвичайно важливі завдання в родині й у вихованні дітей. Але їм не дозволено публічно говорити в церкві. Їхнє становище вирізняється покорою чоловікові.

Ми віримо, що додатковий вислів («як каже й Закон») стосується покори жінки чоловікові. Цієї покори прямо навчає Закон, під яким тут, імовірно, мається на увазі здебільшого П'ятикнижжя Мойсея. Наприклад, у Буття 3:16 сказано: «До твого чоловіка прагнутимеш, а він пануватиме над тобою!»

Часто стверджують, що Павло в цьому вірші забороняє жінкам під час богослужіння базікати між собою й обмінюватися найновішими плітками. Але таке тлумачення неспроможне. Слово, пере-

кладене тут як «говорити» (laleo), у грецькій мові койне не означає «базікати». Те саме слово вжито щодо Бога у вірші 21 того самого розділу та в Євреїв 1:1. Воно означає «говорити з авторитетом». (HJR: ??)

14:35 Жінкам не дозволено й публічно ставити запитання в церкві. «А коли вони хочуть чогось навчитися, нехай удома питають своїх власних чоловіків». Деякі жінки, можливо, хотіли обійти попередню заборону, ставлячи запитання. Такими простими запитаннями можна навчати інших. Тому цей вірш закриває й цю шпарину.

Якщо ж запитати, як застосовувати це до незаміжньої жінки чи вдови, то відповідь така: Писання не розглядає кожного окремого випадку, а лише встановлює загальні засади. Якщо в жінки немає чоловіка, вона може спитати свого батька, брата або когось зі старійшин (пресвітерів) церкви. Це можна було б перекласти й так: «Нехай питають удома свою чоловічу рідню». Основне правило, яке варто пам’ятати, звучить так: «Ганебно жінці говорити в церкві».

14:36 Очевидно, апостол Павло розумів, що його вчення тут викличе значний спротив. Який же він був правий! Щоб відповісти на такі контраргументи, він у вірші 36 іронічно питає: «Хіба від вас вийшло Боже Слово? Чи до вас самих воно дійшло?» Інакше кажучи: чи хотіли коринтяни стверджувати, що розуміють цю справу краще за апостола? Потім він питав їх, чи вони як церква написали «Боже Слово», чи вони єдині, хто його отримав. Своєю поставою вони самі робили себе авторитетом у цій справі. Але факт лишається фактом: жодна церква сама не написала Божого Слова і жодна церква не має на нього виключного права.

14:37 У зв’язку з усіма попередніми настановами апостол тут наголошує, що вони походять не з його власних уявлень чи тлумачень, а є «Господньою заповіддю». І кожен, хто є Господнім «пророком» або справді «обдарованим Духом», це визнає. Цей вірш — достатня відповідь тим, хто вважає, що деякі з Павлових учень (особливо його настанови щодо жінок) відображають його власні упередження. Ці настанови — не приватні погляди Павла, а «Господня заповідь».[4]

Andreas Steinmeister

Цитовано за: «Das Schweigen der Frauen. Eine Studie über 1. Korinther 14,34» («Мовчання жінок. Дослідження 1 Коринтян 14:34»), www.soundwords.de (німецькою мовою)

6. У 1 Коринтян 14:26 звертаються до «братів», а у вірші 34 сказано: «Жінки нехай мовчать» (1 Коринтян 14:34). Якби «брати» тут означало «брати й сестри», то це суперечило б віршеві 34. Як міг би Павло заохочувати «братів» і «сестер» до того, про що йдеться у вірші 26, і водночас у вірші 34 казати, що жінки мають мовчати на зібраннях, а в 1 Тимофія 2:12 наказувати, щоб жінки не навчали?

«Бо ганебно жінці говорити в зібранні». Тут стоїть те саме слово, що й в 1 Коринтян 11:6, де сказано, що ганебно, коли жінка має обстрижене або поголене волосся. Для багатьох жінок останнє вже десятиліттями не є ганьбою, бо їх навчили, що йдеться про тодішній культурний звичай. Хто ж тоді здивується, що тепер уже й не ганьба, коли жінки говорять на зібраннях? Для деяких жінок уже не питання й те, щоб не покривати голови під час молитви та пророкування — приватно й на зібранні — «ради ангелів» (а не ради якоїсь культури чи якихось братів і сестер). Хто давно покінчив із цим, той, звісно, не дивується, що в 1 Коринтян 14:34 слово «мовчати» вже не має жодного значення, а отже, й жодної духовної сили.

Коментар HJR: Андреас Штайнмайстер (Andreas Steinmeister) відійшов до Господа надто рано й несподівано. Тому, на жаль, я вже не зміг йому заперечити — з тією самою палкістю, якою він славився.

Peter Streitenberger

Грецький текст більшості рукописів	Німецький переклад	Коментар
14:34 Αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν· οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ᾽ ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει.	Ваші жінки нехай мовчать на зібраннях. Бо їм не дозволено говорити, а вони мають коритися, як каже й Закон.	Для λαλέω («говорити») вжито інше слово, ніж для «сказати», тож ідеться не про те, чи можна жінкам сказати «добрий день» або «амінь»; ідеться про говоріння в сенсі внесків на зібраннях, тобто, як Павло пояснює в 1 Тимофія, про настанови, як-от навчання, молитва, тлумачення, пропозиції пісень, пророкування (або, за віршем 35, ставити запитання), бо все це вже доручено братам. Інфінітив ὑποτάσσεσθαι («вони мають коритися») вжито як наказовий спосіб.
14:35 Εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰσχρὸν γάρ ἐστιν γυναιξὶν ἐν ἐκκλησίᾳ λαλεῖν.	А коли вони хочуть навчитися, нехай удома розпитують своїх власних чоловіків. Бо ганебно жінкам говорити в зібранні.	Вказівку місця ἐν οἴκῳ («у домі, удома») винесено наперед, і вона протиставлена згаданому вище «в зібранні». Павло обґрунтовує те, що жінки не повинні говорити, а мають мовчати, тим, що це ганебно, тобто недоречно, бо порядок творіння передбачив чоловіка як голову, від якого походить авторитет (пор. 1 Коринтян 11).
14:36 Ἢ ἀφ᾽ ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν; Ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν;	Чи від вас вийшло Боже Слово? Чи до вас самих воно дійшло?	Павло наказав мовчання жінок у всіх зібраннях, тож тепер ставить риторичні запитання, чи коринтяни самі передали або прийняли Боже Слово, а це ж не так. Боже Слово прийшло й до всіх інших, тож жодне зібрання не може мати інших поглядів, ніж інше.

Посилання на все послання: (1) Der erste Korintherbrief Text und Übersetzung mit Kommentar | Peter Streitenberger - Academia.edu (німецькою мовою)

Коментар HJR: Петер Штрайтенберґер (Peter Streitenberger) обстоює в цьому питанні відоме вчення «Братів», не ставлячи його під сумнів, хоча для цього було б багато підстав. Самого лише доброго й навіть дуже доброго знання давньогрецької мови, на жаль, ще не досить, щоб бути добрим тлумачем Біблії.

Хто вже працює з грецькими текстами та рукописами, не повинен замовчувати перед своїми читачами, що в західних рукописах ці два вірші стоять не після вірша 33, а наприкінці розділу. Це викликає підозру щодо пізнішої, не Павлової вставки.

Arno Hohage (вільні брати)

Обох наступних авторів цитовано місцями з книжки:

Frau sein, Mann sein in der Gemeinde («Бути жінкою, бути чоловіком у церкві»), Brennpunkt Frauenfrage, 2012 (німецькою мовою)

с. Чому мовчати?

Отже, насамперед чинний порядок творіння: жінки нехай мовчать у церквах (1 Коринтян 14:34). Це стосується не лише дружин, а всіх жінок. Бо тут не сказано «ваші жінки». Присвійний прикметник «ваші», який з'являється в деяких рукописах, не можна вважати первісним; це додаток, за яким пішов Textus Receptus (cf. Metzger, p. 500). Порядок творіння, який тут передбачено, виходить за межі родини й принципово вказує на відмінності між чоловіком і жінкою.

Крім того, є ще дві підстави для заповіді мовчання для жінки. Їх сформульовано з притиском:

1. «Їй не дозволено говорити» (1 Коринтян 14:34). Пасивний стан не називає того, хто це встановив, але жодна вища влада, а надто Господь, не дала їй повноважень говорити. Потрібен був би прямий дозвіл!
2. «Ганебно жінці говорити в церкві». Це дуже гостре слово. Воно означає безчестя, ганьбу, те, що гідне осуду … Говоріння жінки викликає огиду. Цей присуд здається суворим і недоречним, тож його просто ігнорують. Але чи можемо ми ігнорувати Боже Слово?

Якщо вважати, що розділ 11 1 Послання до коринтян суперечить розділу 14, то це закид апостолові Павлові в непослідовному мисленні. Здається абсурдним приписувати вченому рабинові, що він на кількох сторінках просто суперечить собі, — цілком незалежно від того, що ми виходимо з того, що маємо справу з Божим Словом. Авторитет автора, якому дав доручення Господь (14:37), стосується обох розділів однаково. Отже, обидва вони й мають несуперечливий сенс. Власне, старші коментарі (наприклад, Цан (Zahn), Ходж (Hodge)) уже показали розв'язок, а саме: у розділі 11 ідеться про жінку в приватному житті, а в розділі 14 — про жінку в церкві. Із міркувань доцільності від цього погляду сьогодні відмовилися, і тепер стоять перед дилемою, яку треба розв'язати екзегетично. Але результат часто недолугий.

Хоча Павло лише в 1 Коринтян 11:17 переходить до сходження церкви разом, іноді роблять вигляд, ніби й перша частина розділу належить до цього. Якщо вже у вірші 16 з'являється слово «церква», то лише для того, щоб вказати, що «хтось», хто належить до церкви, не повинен бути сварливим і тому має дотримуватися звичаїв церкви.

Коментар HJR: З лав вільних братів не можна було чекати, що сестрам раптом дозволять брати участь. Вони з тим самим притиском, що й закриті брати, обстоюють заповідь абсолютного мовчання.

Арно Гогаґе (Arno Hohage) обґрунтовує цю настанову порядком творіння, але не стає ясно, що його становить, окрім відмінності статей. А цей припущений порядок творіння чинний у всьому творінні. Чому немає подібного розпорядження для інших нагод під сонцем, коли зібрані чоловіки й жінки? Відмінність статей сама по собі ще не є обґрунтуванням. Можна було б аргументувати й так — і це, на мою думку, й біблійно, — що відмінність статей становить те багатство, яке Бог хоче подарувати Своїй церкві.

Для Гогаґе потрібен прямий дозвіл на участь жінок. На мою думку, це не потрібно. На тлі всього Нового Завіту настільки самозрозуміло, що жінки беруть участь, що жодного прямого дозволу не треба.

Насамкінець: це ганебно! Уявіть собі сестру в помітно смиренній поставі, яка вголос простими словами дякує Богові за відкуплення. Назвати це ганьбою — це ж мусить викликати найбільші сумніви. Якби справді існувала заповідь мовчання, а отже, й заборона молитися на зібранні, то не виконати цієї заповіді одного разу було б хибним кроком — але ніколи не ганьбою.

Ulrich Pletsch (вільні брати)

Про так звану напругу між 1 Коринтян 11:5 і 14:34-35

Що можна вивести з цих тверджень Павла?

1. Він, очевидно, бачить протилежність між говорінням і покорою; тобто він вважає, що говорінням жінки в церкві порушено заповідь покори.

2. Очевидно, жінці не дозволено ставити запитання чи говорити в церкві.

3. Павло тут однозначно робить кілька тверджень щодо питання, чи жінка має говорити в церкві, чи мовчати.

4. Павло тут не залишає жодного сумніву, що його твердження стосуються богослужінь у церкві.

5. Павло формулює тут три заповіді й одну заборону щодо мовчання чи говоріння жінки в церкві.

6. Уже самі формальні аспекти (заповідь, заборона, добір слів) показують, що Павло тут формулює ясне доктринальне твердження. А особливо змістові твердження підкреслюють, що тут однозначно йдеться про доктринальні твердження, які стосуються питання, чи може жінка говорити в церкві, чи має мовчати.

Спостереження, висновки й подальші питання Спостереження 1. Доктринальні твердження щодо питання, чи може жінка говорити в церкві, чи має мовчати, ми знаходимо виключно в 1 Коринтян 14, а не в 1 Коринтян 11.

2. Павло згадує в 1 Коринтян 11, що жінки моляться або пророкують. Чи роблять вони це в церкві, чи ні, він в 1 Коринтян 11 не згадує. (Саме це й є причиною та суттю напруги між цими двома текстами!) 3. В 1 Коринтян 14 Павло забороняє жінці говорити й наказує їй мовчати в церкві. В 1 Коринтян 11 немає жодного твердження, яке пом’якшувало б чи навіть скасовувало ці заборони чи цю заповідь.

Висновки

1. В 1 Коринтян 11 Павлові зовсім не йдеться про питання, чи моляться жінки в церкві, чи ні. Йому йдеться про питання, на що жінки мають зважати, коли моляться або пророкують. Чи відбувається це в церкві, чи ні, — тут не його тема.

2. Доктринальні твердження щодо нашого питання про участь жінок у наших зібраннях церкви є виключно в 1 Коринтян 14.

3. Щодо нашого питання про участь жінок у наших зібраннях церкви 1 Коринтян 14 — однозначно ясніше місце Біблії. Тому 1 Коринтян 11 треба пояснювати з 1 Коринтян 14, а не навпаки!

4. Вимога, щоб кожне надання переваги 1 Коринтян 14 пояснювало, як воно співвідноситься з 1 Коринтян 11, слушна, але на цьому етапі зовсім не відіграє ролі. Щоб зважити місця Біблії щодо їхніх тверджень на згадане вище питання, не треба пояснювати, як 1 Коринтян 11 можна було б розуміти з 1 Коринтян 14. Тут насамперед треба констатувати, що 1 Коринтян 14 однозначно містить ясніші й вагоміші твердження щодо нашого питання. Які висновки з цього випливають для практики і до яких допоміжних конструкцій, можливо, доведеться вда-

тися, — на цьому місці не важить. Саме тут вирішується, чи зважують і оцінюють твердження обох місць Біблії на основі порівняння текстів, чи на основі попереднього розуміння.

Подальші питання

1. Як розуміти заповідь мовчання, тобто заборону говорити, в 1 Коринтян 14:34, 35 у контексті всього розділу?

Тут наперед треба зазначити, що підхід «умовного мовчання» виникає зі спроби пояснити 1 Коринтян 14 з 1 Коринтян 11. Але оскільки 1 Коринтян 14 містить ясніші й вагоміші твердження щодо цього питання, цей підхід — продукт попереднього розуміння, тобто допоміжна конструкція, яку ставлять вище за власне твердження тексту.

2. Чи охоплює заповідь мовчання, тобто заборона говорити, в 1 Коринтян 14 молитву чи пророкування з 1 Коринтян 11?

Якщо 1 Коринтян 14 — вагоміше місце (а воно однозначно таке (!)), то заповідь мовчання, тобто заборона говорити, мусить охоплювати молитву чи пророкування з 1 Коринтян 11, коли йдеться про сходження разом як церкви.

Питання тут не в тому, чи треба розуміти заповідь мовчання, тобто заборону говорити, в 1 Коринтян 14 обмежено у світлі 1 Коринтян 11! 1 Коринтян 14 не тлумачать у світлі 1 Коринтян 11, а навпаки: 1 Коринтян 11 треба тлумачити у світлі 1 Коринтян 14.

[…] 4. Хто стверджує, що заповідь мовчання й заборону говорити не слід розуміти абсолютно, той мусить з допомогою біблійних текстів і без удавання до допоміжних конструкцій показати,

- що 1 Коринтян 11 так само ясно й виразно, як 1 Коринтян 14, говорить про контекст зібрання церкви,
- що 1 Коринтян 11 так само, як 1 Коринтян 14, містить доктринальні твердження щодо питання, чи жінка має мовчати в церкві, чи може говорити,
- що й як 1 Коринтян 11 релятивізує надзвичайно ясні настанови в 1 Коринтян 14,
- що існує однозначний зв’язок між 1 Коринтян 14:34, 35 і 1 Коринтян 14:29, тобто що заповідь мовчання й заборона говорити стосуються оцінювання пророчих слів,
- що в мовчанні жінки йдеться так само про «умовне мовчання», як у віршах 28 і 30,
- що оцінювання пророчих слів слід розуміти в сенсі публічного обговорення чи коментування

і що вся присутня церква бере участь в оцінюванні пророчих слів,

- що запитання жінок, які хочуть щось дізнатися, також стосуються оцінювання пророчих слів, і як суто з’ясувальне запитання можна вважати оцінюванням пророчих слів.

5. Твердження в 1 Коринтян 11:5 у своєму сенсі не релятивізується і не змінюється, якщо його тлумачать у світлі 1 Коринтян 14. Що жінки моляться й пророкують, — зовсім не питання. Якщо ж із тлумачення 1 Коринтян 14 випливає, що жінка на зібранні церкви не молиться й не пророкує, це жодним чином не суперечить твердженню в 1 Коринтян 11. Твердження в 1 Коринтян 11 лишається незмінним.

6. Якщо ж 1 Коринтян 14 тлумачать у світлі 1 Коринтян 11, то твердження в 1 Коринтян 14:34, 35 доводиться релятивізувати в їхньому сенсі.

С. Підсумок

1. Якщо — щоб якомога більше виключити вплив різних попередніх розумінь — виходити з порівняння тверджень обох місць Біблії, то неминуче доходимо висновку, що 1 Коринтян 14:34, 35 — це те місце тексту, яке прямо містить доктринальні твердження на тему говоріння чи мовчання жінки в церкві.
2. На підставі порівняння текстів ясно, що 1 Коринтян 11 треба тлумачити у світлі 1 Коринтян 14. Тобто з'ясування питання про служіння жінки в церкві починається з тлумачення 1 Коринтян 14.
3. Тлумачення 1 Коринтян 14 дає однозначне розпорядження, що жінка в церкві має мовчати й не говорити. Заповідь мовчання й заборона говорити охоплюють усі словесні висловлювання окремої людини перед усією церквою.

Ульріх Плеч (Ulrich Pletsch), 1956 р. н., одружений, має дочку й двох онуків, керівник християнської початкової школи й один зі старійшин (пресвітерів) у церкві «Братів».

Коментар HJR: Стаття Плеча — найсильніша німецькомовна аргументація на користь заповіді абсолютного мовчання, яку я знаю. Палко й з багатьма аргументами тут обстоюють заповідь мовчання. Напругу між обома текстами (я назвав би її суперечністю) розв'язано так: пізніший текст у посланні отримує право остаточного тлумачення. Обґрунтування: більша ясність. Якби ми мали лише ці два тексти, то можна було б погодитися з такою аргументацією. Але тут є кардинальна помилка: більша ясність віршів 34 і 35 виникає лише тоді, коли повністю залишити поза увагою решту розділу 14 — а також усі інші тексти Нового Завіту, які (так я припускаю) мовчки мусять передбачати голосову участь сестер.

Отці Церкви

Charles J. Ellicott

Ч. Дж. Еллікотт (C. J. Ellicott) вказує на такий текст:

Вірш 34. αἱ γυναῖκες к.т.λ.] Жінки нехай мовчать у церквах, тобто на більших і публічних зібраннях церкви, про які тільки й ідеться в цьому розділі: пор. вірші 4, 5, 12, 16, 19, 23, 26, і див. примітки до розділу 11:5. Імовірно, апостол тут особливо думав про публічне учительське служіння: пор. 1 Тимофія 2:12, διδάσκειν δὲ γυναικὶ οὐκ ἐπιτρέπω. Цього правила ретельно дотримувалися в ранній Церкві: див. Const. Apost. III. 6, і Conc. Carthag. IV. 99. У юдеїв для синагоги було ганьбою, якщо жінка публічно читала Закон; див. Lightfoot, Hor. in h. l., Schoettg. Hor. p. 658.

Апостольські постанови (книга III)

Що жінки не повинні навчати, бо це непристойно; і які жінки йшли за нашим Господом.

VI. Ми не дозволяємо нашим жінкам навчати в церкві (1 Коринтян 14:34), а лише молитися й слухати тих, хто навчає; бо наш Учитель і Господь Ісус Сам, коли посилав нас, Дванадцятьох, робити учнями людей і народи, ніде не посилав жінок проповідувати, хоч у Нього не бракувало таких. Бо

з нами були мати нашого Господа і Його сестри, а також Марія Магдалина й Марія, мати Якова, і Марта й Марія, сестри Лазаря, Саломія та деякі інші. Бо якби було потрібно, щоб жінки навчали, Він Сам наперед наказав би їм навчати народ разом із нами. Бо якщо голова жінки — чоловік (1 Коринтян 11:3), то нерозумно, щоб решта тіла панувала над головою.

Strack і Billerbeck

14, 34 A: Жінки нехай мовчать на зібраннях.

Стара синагога забороняла жінкам публічно говорити на богослужбових зібраннях не принципово, але фактично. На богослужіннях вони мають бути присутні, щоб слухати й щоб із читання таргуму навчатися заповідей.[5]

14, 34 B: Нехай коряться, як каже й Закон.

Імовірно, апостол, кажучи ці слова, мав на увазі Буття 3:16. Проте не слід надто напружувати вислів νόμος. Традиційний звичай теж вважався Торою; пор., напр., RH 19a: слова передання — як слова Тори.

14, 35 A: Якщо вони хочуть чогось навчитися, нехай удома розпитують своїх власних чоловіків.

Щодо питання, чи слід навчати жінок Тори, не було одностайності. Загальне переконання, мабуть, полягало в тому, що принаймні для батька немає обов'язку давати своїм дочкам навчання в Писанні.

14, 35 B: Ганебно жінці говорити на зібранні. Пор. слово Шемуеля († 254): голос у жінки — соромицьке (непристойне) קול באשה ערוה; див. Berakh 24a до Матвія 5:28, с. 299.[6]

Тлумачення й пояснення з протестантського світу

Katharine C. Bushnell

Кетрін Бушнелл (Katharine C. Bushnell): «Wach auf, Eva!» («Прокинься, Єво!»; перше видання 1908 р., німецькою 2020 р.)

Пізнайте біблійну істину про первісний і незмінний Божий задум повної рівності жінки

Уривки по розділах

Крім того, він уживає вислів «їм не дозволено», а це однозначно означає, що інші до Павла забороняли цю справу, але жодного сліду такої заборони ніде в Біблії не знайти, окрім саме цих слів Павла. Тож постає важливе питання: де і ким це не дозволялося? Буття 3:16 — єдина вказівка на «Закон», яку наводять у примітках, а вона не підходить із двох причин. (1) Якщо чоловіки накажуть своїм дружинам говорити на людях, то ті мусять говорити, якщо Буття 3:16 означає: «До твого чоловіка буде прагнення твоє, а він пануватиме над тобою». (2) Але лише небагато членів коринтської церкви, якщо взагалі хтось із них, знали б таке прочитання Буття 3:16, бо вони користувалися Септуагінтою. Павло в цьому посланні цитує майже виключно цей переклад; у своїх сімнадцяти посиланнях на Старий Завіт він лише раз явно цитує єврейський текст. Тому коринтяни прочитали б цей вірш так: «Ти відвертаєшся до свого чоловіка, а він пануватиме над тобою».

Далі спитайте себе: якщо це одне-єдине висловлювання Павла треба зробити біблійним «законом», щоб змусити жінок мовчати, то що тоді робити з сотнею й одним іншим «законом» у Ста-

рому Завіті, які наказують жінкам відкривати уста, як-от «Нехай скажуть це викуплені Господом», «Хваліть Бога в святині Його!» (близько ста разів повторено лише в Псалмах), «Радісно кличте до Господа, уся земле! Веселіться й радійте!», «Розповідайте між народами про чини Його», «Нехай кожне дихання хвалить Господа!», «Говоріть про всі чуда Його!»? Бо чоловіки просто не можуть переконливо стверджувати, що всі ці напоумлення й заклики в Старому Завіті були призначені лише для них. Тисячоліттями це так не розуміли й так не навчали. Ця надмірна ревність певних релігійних учителів за таке тлумачення одного речення Писання, яке ставить під сумнів сто чи двісті інших біблійних тверджень (без жодної спроби узгодити це одне речення з іншими), мала б застерегти нас від того, щоб надто поспішно переймати їхнє тлумачення. Чому, наприклад, такі прихильники дослівного й загального застосування одного речення тут не стали так само прихильниками дослівного й загального застосування авторитету Павла там, де він каже, що добре, коли незаміжні жінки лишаються незаміжніми (1 Коринтян 7:8, 34-35)? Але ні! Зазвичай це ті самі люди, які обстоюють, що шлюб і хатні обов'язки — це одне-єдине покликання жінок. Чому вони не кажуть, що речення «Мовчи перед Ним, уся земле!» (Авакума 2:20) має закривати уста не лише жінкам, а всій церкві?

Павло тут словами «не дозволено» посилається на правило поза Писанням, а не в ньому. Питання в тому, де нам шукати це правило мовчання. Великий німецький лексикограф Шлойснер (Schleusner) пояснює у своєму греко-латинському словнику: вислів «як каже й Закон» стосується усного передання юдеїв. Ось його слова: «Усні закони юдеїв, або юдейські передання … У Старому Завіті немає жодної заповіді щодо цього», і він цитує Вітрінгу (Vitringa) в тому сенсі, що «юдейські передання забороняли жінкам говорити в синагозі». Але подумайте! Малоймовірно, щоб апостол Павло цитував передання юдеїв і називав їх «Законом», який є остаточним авторитетом у спірній справі в церкві. Він витратив велику частину своєї енергії на боротьбу саме проти цих «передань», тобто переказів юдеїв, так само як і його Господь Ісус Христос. Павло напоумлював «не зважати на юдейські байки та заповіді людей, що від правди відвертаються» (Тита 1:14). Ні, апостол Павло цитує тут те, чого навчають юдаїсти (ті, хто нав'язував християнам юдейський Закон) у коринтській церкві, які кажуть, що жінки «мусять мовчати», бо так навчає юдейський закон.

Те, що Талмуд, на відміну від Старого Завіту, змушував жінок мовчати, — поза сумнівом. «З поваги до зібрання жінка не повинна сама читати в Законі». «Ганебно жінці дати почути свій голос серед чоловіків». «Голос жінки — брудна нагота». Це лише деякі з багатьох його висловів. Щодо запитань: одна заможна юдейка колись насмілилася спитати великого р. Еліезера (R. Eliezer): «Чому гріх золотого тельця, хоч він був лише один, мав бути покараний потрійною смертю?» Можу уявити, що це запитання виходило за межі його знань, бо він відповів: «Жінці не годиться бути мудрою понад свою прядку». Якийсь Гіркан (Hyrcanus) осторонь зауважив р. Елеазерові (R. Eleazer), що пані, яку так присоромили, могла б у відплату притримати свою десятину, а та становила чималі суми. Але р. Елеазер відповів: «Нехай краще спалять слова Закону, ніж віддадуть їх жінці». Це речення перейняли як свого роду законне правило для майбутніх поколінь серед юдеїв.

Повторюю: я змушена вірити, що апостол у віршах 34 і 35 1 Коринтян 14 не висловлював власних поглядів, коли писав: «Жінки нехай мовчать у церквах, бо їм не дозволено говорити, а нехай коряться, як каже й Закон. А коли вони хочуть чогось навчитися, нехай удома питають своїх власних чоловіків; бо ганебно жінці говорити в церкві». Я вірю, що це мова юдаїстів у Коринті, про яку по-

відомили Павлові і яку Павло цитує, щоб відповісти словами: «Хіба від вас вийшло Боже Слово? Чи до вас самих воно дійшло?» — і всім, що йде далі до кінця розділу.

Наш випадок витримує всі ці перевірки. Ідімо за цією вказівкою й застосуймо три пункти настанов проф. Рамзі (Ramsay): (1) «Щоразу, коли Павло натякає на їхнє знання». — Павло у вірші 37 натякає на їхнє знання; а у вірші 38 заявляє: «А якщо хтось цього не визнає, то й Бог його не визнає». (2) «Коли твердження явно суперечить безпосередньому контексту». — Вірші 34, 35 явно контрастують із віршем 31 і з віршем 39, бо було б неможливо обстояти твердження, що слово «брати» Павло вживає тут лише щодо чоловічої статі. (3) «Коли твердження явно суперечить відомим поглядам Павла». — Якби апостол наказував жінкам «мовчати», це прямо суперечило б тому, що треба висновувати з його міркувань у розділі 11 про покривання жінок.

Відповідь Павла на все це прискіпування юдаїстів і їхні зусилля підкріпити свої аргументи, цитуючи усне передання юдеїв, звучить так: «Хіба від вас вийшло Боже Слово? Чи до вас самих воно дійшло?» Потім у віршах 37-40 він висловлює свою власну думку, яка є думкою Святого Духа, щодо цієї теми.

Далі апостол заявляє: «Якщо хтось думає, що він пророк або інакше обдарований Духом, нехай визнає, що те, що я вам пишу, — це Господня заповідь». Тут він протиставляє «Господню заповідь» «заповідям людей», яких навчав усно переданий закон юдеїв. Інакше кажучи, Павло стверджує, що справжній пророк чи духовна людина помітить, що його постанова в цій справі відповідала Писанню, а постанова юдейських рабинів — ні.

Matthew Henry

Вірші 34-35

Тут апостол 1. наказує жінкам мовчати на публічних зібраннях, причому настільки, що вони не можуть у церкві ставити запитання для власного навчання, а мають питати своїх чоловіків удома. Вони мають навчатися в усій тиші й покірності; але, каже апостол, я не дозволяю їм навчати, 1 Тимофія 2:11-12. Справді, є натяк (розділ 11:5), ніби жінки іноді молилися й пророкували на своїх зібраннях, і апостол у тому уривку засуджує не саме це, а спосіб, у який вони це робили, а саме — молитися чи пророкувати з непокритою головою, що в ті часи й у тій країні стирало відмінність між статями і ставило жінок на один щабель із чоловіками. Але тут він, здається, забороняє їм будь-які публічні виступи. Їм не дозволено говорити в церкві (вірш 34) — ні молячись, ні пророкуючи. Контекст, здається, однозначно охоплює останнє, причому в тому обмеженому сенсі, у якому його розуміють у цьому розділі, а саме — для проповіді чи тлумачення Писання з натхнення. І справді, для жінки пророкувати в цьому сенсі означало б навчати, а це не надто пасує до її стану підпорядкованості. Хто навчає інших, той у цьому має над ними перевагу, якої жінці над чоловіком мати не дозволено, а тому вона не може й навчати в церкві: я не дозволяю їм навчати. Але молитва й проказування натхненних пісень — не навчання. І оскільки в той вік Церкви були жінки, які мали духовні дари такого роду (див. Дії 21:9) і могли на зібранні бути під цим спонуканням, — невже вони мусять цілком це придушувати? Або навіщо їм мати цей дар, якщо його ніколи не можна виявляти публічно? З цих причин дехто вважає, що ці загальні заборони слід розуміти лише щодо звичайних випадків, а в надзвичайних випадках, коли жінки перебувають під Божим впливом і це відомо, їм може бути надано свободу слова. Зазвичай вони не повинні ні навчати, ні дискутувати й ставити запитання в церкві, а мають там мовчки навчатися, а коли виникали труднощі, питати своїх власних чоловіків удома. Зауважте: як обов’язок жінки — навчатися в

покорі, так обов'язок чоловіка — зберігати свою перевагу тим, що він здатен її наставляти; якщо її обов'язок — питати свого чоловіка вдома, то його справа й обов'язок — принаймні старатися вміти відповісти на її запитання; якщо для неї ганьба говорити в церкві, де вона повинна мовчати, то для нього ганьба мовчати, коли він повинен говорити, і не мати змоги дати відповідь, коли вона питає його вдома. 2. Тут ми маємо підставу цієї заповіді: Божий закон і заповідь — щоб вони були слухняними (вірш 34); вони підпорядковані чоловікові, і їм ганебно робити будь-що, що схоже на зухвалу спробу помінятися місцями, а саме так, здавалося, виглядало говоріння на людях — принаймні в той вік і в того народу, а публічне навчання й поготів: тож апостол висновує, що жінкам ганебно говорити в церкві, на зібранні. Сором — це неприємне відображення в дусі того, що зроблено щось непристойне. А що непристойніше, ніж коли жінка покидає свій ранг, відмовляється від підпорядкованості своєї статі або робить щось, що за загальним уявленням так виглядає й так видається? Зауважте: наш дух і наша поведінка мають відповідати нашому становищу. Природних відмінностей, які зробив Бог, ми повинні дотримуватися. Ті, кого Він підпорядкував іншим, не повинні ставити себе на один щабель із ними й не повинні привласнювати собі перевагу. Жінку підпорядковано чоловікові, і вона повинна триматися свого місця й бути ним задоволена. Через це жінки мусять мовчати в церквах і не можуть підноситися до ролі вчителів; бо це було б привласненням переваги над чоловіком.[7]

Коментар HJR: Дивно — і в Писанні я цього не знаходжу, — що навчання нібито містить у собі перевагу. Це ще один приклад того, до яких аргументів удаються, щоб пояснити цей текст. Навчати — це служити відповідним даром, який Бог дав людині на користь інших, а не заради самого себе.

Warren W. Wiersbe

По-друге, жінки не повинні були говорити на зібранні (1 Коринтян 14:34-35). Павло вже дозволив жінкам молитися й пророкувати (1 Коринтян 11:5), тож ця настанова мусить стосуватися безпосереднього контексту оцінювання пророчих послань. Схоже, що головна відповідальність за чистоту вчення в ранній Церкві лежала на плечах чоловіків, особливо старійшин (пресвітерів) (1 Тимофія 2:11-12).

Контекст цієї заборони вказує на те, що деякі жінки на зібранні спричиняли проблеми, ставлячи запитання, а може, навіть спричиняючи суперечки. Павло нагадав заміжнім жінкам, щоб вони корилися своїм чоловікам і щоб їм відповідали на запитання вдома. (Ми припускаємо, що незаміжні жінки могли порадитися зі старійшинами або з іншими чоловіками у своїх родинах.) На жаль, сьогодні в надто багатьох християнських домівках саме дружина мусить відповідати на запитання чоловіка, бо вона краще знає Боже Слово.

На який «Закон» посилався Павло в 1 Коринтян 14:34? Імовірно, на Буття 3:16. (Слово «Закон» було синонімом старозавітних писань, особливо перших п'яти книг.) В 1 Коринтян 11 Павло вже розглянув стосунки чоловіків і жінок у церкві, тож не було потреби вдаватися в подробиці.

Frédéric Godet

Апостол розглядає публічне говоріння як акт здійснення влади над слухачами на зібранні (пор. 1 Тимофія 2:12). А оскільки постава влади над чоловіком протилежна поставі послуху […], він робить висновок, що публічне говоріння жінки суперечить становищу, яке дане Божою волею, як вона виражена в Законі. … Мовчання жінок на богослужінні — лише одна з форм вияву загальної

умови покори, яку на них покладено щодо чоловіка. … Павло бачить у публічному говорінні жінки дію проти постави, яку їй визначено природою і заповіддю Творця (пор. 11:1-16). … Жінки не повинні робити нічого, що шкодило б узам залежності, які єднають кожну з них із її власним чоловіком.

(Німецький переклад: Thomas Jettel.)

Adolf Schlatter

14:34, 35: *Жінки нехай мовчать на зібраннях церкви. Бо їм не дозволено говорити, а нехай коряться, як каже й Закон. А коли вони хочуть чогось навчитися, нехай удома питають своїх власних чоловіків; бо ганебно жінці говорити на зібранні*. За тієї великої, упевненої свободи, якою тоді вирізнялися зібрання християн і завдяки якій усі сили, що були в церкві, використовувалися для неї, постало й питання, чи ця свобода стосується жінки так само, як і чоловіка. І в цьому пункті, як і в багатьох інших, церква мусила спершу шукати свого шляху й самостійно розпізнати, що в ній має стати звичаєм. Уже з того, що Павло сказав у розділі 11 про поведінку жінки під час молитви, ми знаємо, що він заперечує рівність обох статей. Межа, яку між ними встановила природа, має лишатися в християнстві непорушною. Цього досягають тим, що жінці на зібраннях не дають слова. У розділі 11 Павло ще цього не сказав, бо там він говорив не про право, яке належить жінкам на зібраннях, а про те, як вони мають поводитися перед Богом під час молитви чи пророкування. Пророкування не було неодмінно пов’язане із зібранням, а те, як жінка поводиться під час молитви, — і зовсім окрема справа, з якою питання, чи має й вона говорити, не збігається. Павло не казав, що жодна жінка не може отримати пророчого покликання. Якщо вона з особливого Божого доручення має сказати Боже слово, то може зробити це й в інший спосіб, ніж через публічну промову. Але після того як Павло в розділі 11 сказав, що й у своїх найвищих духовних здібностях, коли вона молиться чи пророкує, жінка має поводитися як жінка, так що вона ніколи не може зрівнятися з чоловіком і ніколи не може скинути чи забути свого зв’язку з ним, — ми легко розуміємо й те, що він вважав ганебним для жінки, коли вона прагне говорити на зібраннях перед чоловіками й замість них. І так вона поводиться, ніби вона не жінка, а чоловік. Її прагненню пізнання Павло з радістю подає всіляку допомогу; але для того, щоб вона дійшла до ясного й глибокого пізнання Божого слова, не єдиний засіб — публічно ставити запитання чи виголошувати промови на зібраннях. Нехай вона радше обговорює те, про що бажає дізнатися, зі своїм чоловіком. Він — найближчий, хто має допомагати їй в усіх справах її внутрішнього життя, також у її прагненні пізнати Бога.

14:36: *Чи від вас вийшло Боже Слово, чи тільки до вас самих воно прийшло?* І в жіночому питанні було важливо, щоб не якась одна церква самовільно робила те, що їй здавалося правильним, а щоб кожна зберігала згоду з іншими церквами й допомагала утворенню загального, скрізь чинного звичаю християн. Коринтяни могли б тоді з певною видимістю права відмовлятися зважати на інших, якби були першою церквою, від якої всі інші отримали Євангеліє, або якби були єдиною церквою. Але оскільки вони не є ні першою, ні єдиною церквою, то те, чого інші церкви дотримуються як правильного й пристойного, стосується й їх.[8]

William Barclay

Найімовірніше, Павло мав на думці насамперед розпущений моральний стан Коринту і відчуття, що абсолютно нічого не можна робити такого, що могло б навести на молоду Церкву бодай най-

меншу підозру в розпусті. Було б, безперечно, дуже хибно вирвати ці слова з контексту й зробити з них загальне правило для Церкви.

Далі Павло говорить із певною суворістю. Він цілком певен, що людина, навіть якщо має духовні дари, не має права бунтувати проти авторитету. Він усвідомлює, що поради, які він дав, і правила, які встановив, походять від Ісуса Христа і Його Духа, і якщо людина відмовляється їх зрозуміти, вона мусить лишатися у своєму навмисному незнанні.

Leon Morris

Morris, L., *1 Corinthians: an introduction and commentary*, VII, Tyndale New Testament Commentaries

34-35. Якщо «як у всіх церквах святих» (пор. 4:17) належить до цього вірша, то Павло закликає коринтян пристосуватися до визнаної християнської практики. Якби жінки взяли на себе роль учителів, християнство в очах більшості людей було б дискредитоване. У греків жінкам навіть заборонялося щось казати на людях. Плутарх каже, що доброчесна жінка «має бути скромною і остерігатися щось казати перед сторонніми» («Поради нареченій і нареченому», 31); крім того, «жінка має говорити або зі своїм чоловіком, або через свого чоловіка» (там само, 32). Павло закликає їх дотримуватися звичаїв. Але він робить і більше. Він посилається на Закон, щоб нагадати їм, що вони мають коритися (він не додає: «своїм чоловікам»; він говорить про загальний статус, пор. Ефесян 5:21). Більшість думає, що він має на думці Буття 3:16 (хоча він міг думати й про Буття 1:26 і далі та 2:21 і далі). Мовчання жінок у церквах — це щось на зразок проблеми. Оскільки Павло схвалив їхню молитву чи пророкування (11:5), правило проти їхнього говоріння не абсолютне (пор. Дії 2:18-19; 21:9). Моффатт (Moffatt) обстоює думку, що Павло «ніколи не забороняв благочестивій жінці навіть на публічному богослужінні виявляти пророчий дар, який мали так багато жінок у первісній Церкві». Він розуміє цю заборону так, що вона стосується «жінок, які беруть участь в обговоренні чи тлумаченні того, що сказав пророк чи вчитель під час богослужіння» (Ґрудем (Grudem), с. 249-251, по суті погоджується, як і Тролл (Thrall) та інші). Ерінґ (Héring) знаходить «ясне розрізнення між жінкою, що проповідує, … і жінкою, яка лише присутня на богослужінні як звичайна членкиня церкви». Ґ. Деллінґ (G. Delling) бачить тут «запобігання свавільному говорінню» (TDNT, viii, с. 43). Кальвін розумів Павла так, що жінка хоч і може говорити на людях, але не може говорити на звичайному богослужінні. Ми маємо пам’ятати, що жінки в І столітті були неосвічені. Юдеї вважали гріхом навчати жінку, а деінде становище було не набагато кращим. Коринтські жінки мали мовчати в церкві бодай тому, що вони мало або й зовсім нічого слушного не змогли б сказати. Не так часто, як слід було б, зауважують, що християнство від самого початку виходило з того, що жінки навчаються так само вільно, як і чоловіки (пор. Луки 10:39-42). Павлові тут ідеться про те, як жінки мають навчатися. Він не аргументує на користь цього; він сприймає це як даність. Він просто каже, що вони мають ставити свої запитання своїм чоловікам удома й не порушувати зібрання. Це суперечило б пристойності; це було б ганебно (те саме слово, що й в 11:6), що Бультман (Bultmann) розуміє як «те, що за судом людей є ганебним» (TDNT, i, с. 190).

36. Це, здається, вказує на те, що така практика в Коринті справді мала місце. Не раз Павло мав нагоду нарікати на гордість коринтян. Очевидно, вони почувалися вільними прокладати нові шляхи, виправдані лише їхнім власним розумінням християнських речей. З огляду на таку поставу Павло іронічно питає, чи Боже Слово має своє земне походження в коринтян, чи воно

тільки прийшло до них. Вони не повинні думати, що тільки вони знають, що є християнським. Вони мають зважати на звичаї й мислення «всіх церков святих» (вірш 33).[9]

Ben Witherington III

Conflict *and* Community *in* Corinth: *A Socio-Rhetorical Commentary on 1 and 2 Corinthians*

Під час зважування пророцтв деякі жінки, імовірно заміжні, які, можливо, самі були пророчицями й тому мали право зважувати сказане, ставили запитання, можливо, недоречні запитання, і богослужіння порушувалося. Павло у віршах 34-35 застерігає, щоб не перетворювати християнське богослужіння на коло запитань і відповідей. З огляду на наведене вище обговорення поганського пророцтва дуже ймовірно, що ці жінки вважали, ніби християнські пророки чи пророчиці діють подібно до оракула в Дельфах, який пророкував лише у відповідь на запитання, зокрема на запитання про суто особисті справи. Павло доводить, що християнське пророцтво інше: пророки й пророчиці говорять у відповідь на натхнення Святого Духа, без того щоб людина щось спонукала чи провокувала. Тоді Павло переносить такі запитання в інше місце, а саме додому. Можливо, він натякає, що чоловік, якого слід питати, був або пророком, або принаймні здатним відповісти на такі запитання в слушніший час.

Кінер (Keener), можливо, має рацію, коли каже, що тут ідеться про педагогічну проблему. Ті, хто питав, ще не були достатньо навчені в школі Христа, щоб знати, що на християнському богослужінні доречне, а що ні. Павло підтверджує їхнє право навчатися, але вказує на інший контекст. У будь-якому разі Павло виправляє зловживання привілеєм, а не скасовує права жінки говорити на зібранні, яке він уже надав у розділі 11.

Craig L. Blomberg

The NIV Application Commentary: *From Biblical Text … to Contemporary Life*

Як і в 11:2-16, жінки, яких Павло змушує мовчати, можуть бути лише дружинами. Це пояснило б, чому вони не можуть публічно ставити під сумнів пророцтва в церкві, а мають радитися вдома зі «своїми власними чоловіками» (вірш 35, безперечно, натяк на чоловіків у шлюбі, як у NIV). Інакше вони могли б кидати виклик своїм чоловікам у церкві в спосіб, який суперечив би встановленій Богом їхній покорі їм (вірш 34). «Закон» не може стосуватися якогось певного старозавітного місця, яке наказувало б жінкам мовчати на публічному богослужінні, бо такого місця немає. Імовірно, він не стосується й Буття 3:16, бо Павло ніде більше не наводить наслідків гріхопадіння як обґрунтування бажаної християнської поведінки. Радше він, імовірно, натякає на порядок і мету творіння в Буття 2, так само як зробив це в 11:8-9 щодо шанобливості жінок до своєї голови.

Roy E. Ciampa і Brian S. Rosner (у: G. K. Beale / D. A. Carson [ред.])

Commentary on the New Testament use of the Old Testament

Коментар до новозавітного вживання Старого Завіту

14:33-35 Павло каже, що жінки (або дружини) мають мовчати під час зібрання церкви; їм не дозволено говорити, і вони мають коритися, «як каже Закон» (про текстуальні проблеми див. Niccum 1997; Thiselton 2000: 1148-50). Павло не може мати на увазі, що жінки взагалі не можуть говорити, бо в розділі 11 він розглядає їхнє право молитися й пророкувати на богослужінні (про докази того, що характер мовчання, імовірно, залежить від контексту, див. Grudem 1982: 242-44).

Імовірно, він має на увазі або те, що жінки не повинні брати участі в судженні/оцінюванні пророчих послань інших (так Grudem 1982; Carson 1987: 129 [пор. 14:29]; або, можливо, особливо послань, які виголошують їхні власні чоловіки? (пор. 14:35)), або те, що вони мусять утримуватися від заважальної балаканини чи недоречних розмов (так Paige 2002), можливо, особливо з іншими чоловіками (пор. 14:35: «Нехай питають своїх власних чоловіків [tous idious andras]»).

Посилання Павла на навчання «Закону», імовірно, має на думці оповіді про творіння в книзі Буття з їхніми наслідками для порядку й пристойності у стосунках між чоловіком і жінкою (пор. Thiselton 2000: 1153-54; Bruce 1980: 136; Carson 1987: 129; Keener 1992: 86-87; див. також коментар до 1 Коринтян 11:2-16 вище). Дехто вважає, що Павло натякає на Буття 3:16 і на сказане там жінці, що її чоловік пануватиме над нею (пор. 4Q416 2 IV, 1-8). Але в цьому тексті йдеться про панування, яке випливає з прокляття гріхопадіння (див., однак, Grudem [1982: 253-54], який вважає, що джерелом є Буття 3:16 разом із Буття 2:18-23). Багато хто розуміє цей текст так, що він забороняє жінкам (тоді й тепер) здобувати «визнаний церквою учительський авторитет над чоловіками» (напр., Carson 1987: 130). Інші вважають, що Павло хоче цим сказати, що Писання навчає, як важливо зберігати повагу й порядок у богослужбових рамках (тут насамперед повагу жінок до своїх чоловіків), але що цю засаду в культурах, де суспільні очікування щодо чоловіків і дружин помітно відрізняються від тих, що були у світі Павла, можна застосовувати зовсім інакше.[10]

Anthony C. Thiselton

The First Epistle to the Corinthians: A Commentary on the Greek Text

33b-34 Судити про переклад надзвичайно важко, бо це судження нерозривно пов'язане з припущенням Павла, що коринтські читачі тлумачитимуть і розумітимуть такі слова, як σιγάτωσαν (нехай вони мовчать; нехай вони будуть спокійні; нехай вони перестануть говорити; нехай вони не перебивають) і λαλεῖν (говорити, говорити щойно описаним способом, говорити так, як вони це роблять), відповідно до ситуаційного контексту, відомого і авторові, і адресатам. Тут «абстрагований» переклад, що спирається лише на лексичний вибір слів, справді міг би суперечити розумінню з контексту.

Багато хто стверджує, що вірші 34-35 є коринтським гаслом або фрагментом коринтського богослов'я, яке Павло цитує, щоб потім відкинути. Такий погляд не притягнутий за вуха, бо Павло, схоже, робить саме це в 6:12; 7:1; 10:23 і, можливо, також деінде (наприклад, у 8:1-6).

Чи цитує Павло коринтський погляд, який він відкидає?

З цим поглядом, мабуть, найчастіше пов'язують Д. В. Оделл-Скотта (D. W. Odell-Scott) — і через статтю 1983 року, і через його подальшу відповідь Джеромові Мерфі-О'Коннору (Jerome Murphy-O'Connor) 1987 року. Проте Манус (Manus), Фланаґан і Снайдер (Flanagan, Snyder), а також Аллісон (Allison) теж пропонують варіанти цього погляду (див. нижче). Оделл-Скотт бачить у ключовій частці ἤ («або») на початку вірша 36 нищівну риторичну відповідь на консервативне патріархальне панування, яке одна група в Коринті висловлює словами віршів 34-35: «Чи від вас вийшло Боже Слово?» (вірш 36). На думку Оделл-Скотта, це можна розуміти як рішуче спростування віршів 34-35, тож текст наполегливо підтримує право жінок говорити на публічному зібранні.

(d) Разом із Вітерінгтоном (Witherington) ми вважаємо, що згадане говоріння означає діяльність перевіряння або зважування слів пророків, особливо через гострі запитання про богослов'я чи навіть про спосіб життя пророка на людях. Це було б особливо делікатно й проблематично, якби

дружини влаштовували своїм чоловікам перехресний допит щодо мови й поведінки, які підтверджували або підважували справжність претензії на те, що вони звіщають пророче послання, — і легко пояснило б, чому Павло залишає запитання певного роду для дому. Жінки в такому разі (i) виступали б на людях суддями над своїми чоловіками; (ii) ризикували б перетворити богослужіння на довгу дискусію з, можливо, приватними інтересами; (iii) боролися б проти етики стриманої й зваженої мови, у межах якої церква мала б тихо слухати Бога, а не завзято звертатися одне до одного; і (iv) порушували б почуття шанобливості перед порядком Божої дії у творінні та у світі на противагу сум'яттю, що передувало творчій діяльності Божого Духа.

Paul Ellis

The Silent Queen («Мовчазна королева»; версія Kindle, поз. 1319-1323).

10. Чи мають жінки мовчати в церкві?

Я уявляю собі церкву, де жінки мовчать. Вони не співають, не читають уголос Біблію і не беруть участі в спільній молитві. Вони не вітаються зі своїми друзями і не обертаються до сусіда, щоб сказати «привіт». Коли пастор питає: «Можна почути «амінь»?», вони не відповідають. Натомість вони залишаються німими. Я не знаю жодної такої церкви, і все ж, здається, саме це є ідеалом апостола Павла, який сказав: «Нехай жінки мовчать у церквах».

Греки любили, щоб їхні жінки мовчали, і юдейські рабини та мудреці теж.

А що ж Павло? Хіба апостол не сказав: «Ви всі можете пророкувати» і «Я хотів би, щоб ви всі говорили мовами»? Хіба він не сказав коринтянам: «Коли ви сходитеся, кожен із вас може принести пісню, слово, мову, тлумачення»? Як кожен із вас може принести пісню і слово, якщо половина з вас мусить мовчати? Як усі можуть пророкувати, якщо жінки мусять мовчати?

У цьому питанні Святе Письмо кришталево ясне:

Біблійні місця, які вказують на те, що жінки можуть говорити в церкві:

Дії 1:14; 2:4, 17-18; 4:31; 21:9; Римлян 12:6; 16:1, 3, 6, 12; 1 Коринтян 12:7, 11, 27; 14:5, 26-27, 29, 31, 39; 2 Коринтян 5:17; Євреїв 5:12; 1 Петра 2:9; 4:10-11

Біблійні місця, які вказують на те, що вони цього не можуть: 1 Коринтян 14:34

Новий Завіт сповнений заохочень для жінок брати слово і повною мірою брати участь у спільному житті церкви, і ніхто не бив у цей барабан гучніше, ніж Павло. То чому ж він раптом змінює тон і каже жінкам у Коринті мовчати? Він цього не робить. Прочитайте його слова в контексті, і ви побачите, що нічого подібного він не каже.

Прояснення контексту

Це одне з тих місць Писання, де контекст усе робить ясним. У коринтській церкві були жінки двох типів: одні були гречанками, інші — юдейками. Завдяки Аристотелеві та іншим цивільний закон забороняв грецьким жінкам говорити на публічних зібраннях, і саме на цей закон посилався Павло. Це грецька влада, а не він, казала, що жінки мають мовчати. Але в коринтській церкві були також юдейські жінки, тож можливо, що Павло натякав на юдейський закон. Він міг посилатися на рабинські вчення, які пізніше були кодифіковані в Талмуді: Павло: Ганебно жінкам говорити на зібранні. Талмуд: Ганебно жінці, щоб її голос звучав серед чоловіків. За рабинами, іде-

альна жінка була тихою і непомітною. У синагозі вона сиділа тихо, тоді як говорили чоловіки. Хто сказав, що жінки мусять мовчати? Юдеї і греки це казали. Але Павло ніколи такого не казав.

Павло ніколи не казав, що жінки мають мовчати в церквах; це казали коринтяни. Наведений вище уривок — цитата. Його слід було б узяти в лапки, бо Павло його цитує. Він повторює те, що казали вони, — що жінкам не слід дозволяти говорити, як того вимагають грецькі та юдейські закони, — перш ніж дати свою відповідь: «Що? Хіба від вас вийшло Боже Слово? Чи тільки до вас воно дійшло?» Іншими словами: «Ти що, з глузду з'їхав? Думаєш, ти говориш із серця Отця, коли наказуєш жінкам мовчати? Віриш, що ти почув це від Бога?» Божевільна пропозиція, щоб половина церкви мовчала, розгнівала Павла. Майже можна почути, як він вигукує свою відповідь. Принаймні можна було б, якби англійські Біблії передавали його правильно. Зверніть увагу, як відповідь Павла звучить у різних Біблиях:

NIV: Чи від вас вийшло Боже Слово?

AKJV: Що-що? Хіба від тебе вийшло Боже Слово?

Павло вибухає своїм «Що?!», але деякі Біблії пропускають це важливе слово. Ми мусимо відчути жар Павлового обурення. Він не може повірити тому, що чує. Коринтяни всі разом утратили розум, якщо вважають, що жінки мають мовчати.

Обурення Павла чудово передано в перекладі «The Source New Testament» (Енн Найленд, Ann Nyland): Цілковита дурниця! Хіба Боже Слово походить від вас? Цілковита нісенітниця! Хіба ви єдині, до кого воно дійшло?

Thomas Schirrmacher

Також вірші 1 Коринтян 14:34-35, які традиційно розуміють як заповідь мовчання для жінок на зібраннях церкви[11], розглядали як цитату або виклад коринтської позиції, бо, з одного боку, вони, здається, не узгоджуються з твердженням трохи раніше: «*ви всі можете пророкувати один за одним*» (1 Коринтян 14:31), а в іншому місці жінкам дозволено пророкувати й молитися (1 Коринтян 11:13; пор. 11:5), а з другого боку, наступний вірш тоді можна було б розуміти як спростування й напоумлення чоловікам: «*Чи, може, від вас вийшло Боже Слово, або тільки до вас воно дійшло?*» (1 Коринтян 14:36) Тоді весь текст треба було б перекласти так:

«*Бо Бог не є* [Богом] *безладдя, а* [Богом] *миру, як* [це] *у всіх церквах святих* [заведено].

Ваші жінки нехай мовчать у церквах, бо їм [вами] *не дозволено говорити, а нехай коряться, як каже й Закон. А коли вони хочуть чогось навчитися, нехай удома питають своїх власних чоловіків, бо ганебно жінці говорити в церкві.*

Чи, може, від вас [чоловіків або коринтян] *вийшло Боже Слово, або тільки до вас воно дійшло?*» (1 Коринтян 14:33-36)

[Я приєднав 1 Коринтян 14:33b «як у всіх церквах святих» до 1 Коринтян 14:33a. Разом із Деніелом К. Арічеа (Daniel C. Arichea) та іншими я виходжу з того, що 1 Коринтян 14:33b у будь-якому разі мусить належати до попереднього речення, а не до 14:34a, бо інакше вирази «у всіх церквах» і «в церкві» (14:33b; 14:34a) двічі трапилися б в одному реченні.[12] Він зазначає, що так це бачили багато перекладів Біблії, зокрема й англійська King James Version (KJV), яку «не запідозриш» у впливі сучасного духу часу.]

Коротко представлю кількох прихильників теорії цитати[13]. Для Ніла М. Фланаґана (Neal M. Flanagan) і Едвіни Гантер Снайдер (Edwina Hunter Snyder) істотну роль тут відіграє ***те, що Павло в цьому вірші пише в чоловічому роді. Якби Павло в 1 Коринтян 14:36 справді звертався до жінок, хіба не мусив би він звертатися до них у жіночому роді?***[14]

Деніел К. Арічеа і Кріс Укачукву Манус (Chris Ukachukwu Manus) показали, що «е» (ἤ) в 1 Коринтян 14:36 вводить рішуче заперечення попереднього (наприклад, 1 Коринтян 11:22).[15]

Роберт В. Аллісон (Robert W. Allison) додатково дослідив питання посилання на Закон в 1 Коринтян 14:34. Він доходить висновку, що старозавітний Закон не містить вимоги до жінок мовчати, проте висновок 1 Коринтян 14:34 цілком відповідає рабинській екзегезі Буття 3:16[16], з якою ми вже познайомилися на початку на прикладі Талмуду і яка відбилася також в 1 Коринтян 11:2-16, але суперечить ученню, яке Ісус і Павло вивели зі Старого Завіту.

Джойс Гарпер (Joyce Harper) і Джон А. Андерсон (John A. Anderson) виходять з того, що посилання на Закон відповідає цілковитій забороні жінці говорити в Талмуді і що тут не Павло посилається на Закон, а юдейські вчителі безпідставно посилаються на своє тлумачення Закону[17]. Вони цитують Талмуд такими словами:

«Ганебно жінці, щоб її голос чули серед чоловіків».[18]

С. Аален (S. Aalen) намагався обґрунтувати той самий погляд вказівкою на те, що формулювання «не дозволено» є рабинською формулою[19], якою рабини щоразу дозволяли й забороняли щось.

Ґілберт Білезікян (Gilbert Bilezikian) наводить, зокрема, такі аргументи на користь того, що в 1 Коринтян 14:34-35 ідеться про цитату коринтян[20]: 1) раптова зміна теми[21]; 2) суперечність з 1 Коринтян 11:2-16, яка інакше виникла б[22]; 3) контекст, за яким усі мають брати участь у богослужінні (1 Коринтян 14:31) і всі мають прагнути дарів (1 Коринтян 14:39)[23]; 4) те, що Павло ніколи не посилається на Закон[24] — твердження, яке напевно не може залишитися в такому вигляді і яке неможливо узгодити з наступним аргументом; 5) те, що в Старому Завіті немає жодних висловлювань про мовчання жінки[25]; 6) те, що грецьке «е» в 1 Коринтян 14:36 вводить рішуче заперечення[26] і що для цього в 1 Посланні до коринтян є багато прикладів (1 Коринтян 6:1-2; 6:9; 6:16; 6:19; 9:6; 9:8; 10:22; 11:13; 14:36)[27]; 7) раптовий перехід від жіночого роду в 1 Коринтян 14:35 до другої особи чоловічого роду в 1 Коринтян 14:36[28] і, нарешті, 8) наявність багатьох подібних цитат в 1 Посланні до коринтян (на його думку: 1 Коринтян 1:12; 3:4; 6:12=10:23; 6:13; 6:18; 7:1; 8:1; 8:4; 8:8)[29].

К. Г. Талберт (C. H. Talbert) подібно підсумовує підстави для теорії цитати[30] в 1 Коринтян 14:

«Два аргументи роблять таке розуміння ймовірним. По-перше, термін, перекладений як «тільки» (*monous*), у вірші 36 стоїть у чоловічому роді множини. Це вимагає перифрази на зразок «тільки ви, чоловіки». Якщо 14:34-35 — це наказ Павла, то звертання в чоловічому роді недоречне. Якщо ж 14:34-35 — це аргумент чоловічої групи в коринтській спільноті, то звертання в чоловічому роді має сенс. По-друге, 14:34-35 настільки суперечить позиції Павла в Галатів 3:27-28 та 1 Коринтян 11:2-16, що кожна спроба їх узгодити мусить призводити до викривлень і здебільшого веде до теорії інтерполяції, щоб позбутися суперечності. Якщо ж розуміти 14:34-35 як твердження коринтян, а 14:36 як обурену відповідь Павла, то виходить зрозуміла цілісність ...»[31]

Інші автори через ці труднощі просто вважали 1 Коринтян 14:34-36 або його частини непавлівськими, пізнішою вставкою[32]. Припущення інтерполяції, на відміну від ситуації з 1 Коринтян

11:2-16, має справжню історичну зачіпку,[33] хоча, на мою думку, її недостатньо, щоб обґрунтувати тезу про інтерполяцію; тому, наприклад, Джером Мерфі-О'Коннор (Jerome Murphy-O'Connor) в одному дослідженні відкидає всі запропоновані інтерполяції в 1 Посланні до коринтян (а саме в 1 Коринтян 2:6-16; 4:6; 6:14; 11:3-16; 15:31-32; 15:44-48), але в 1 Коринтян 14:34-35, на жаль, усе-таки її припускає.

Інтерполяцію в 1 Коринтян 14:34-35 обґрунтовують, власне, тим, що в деяких давніших рукописах Нового Завіту, передусім у «D» (Codex Bezae [мається на увазі Codex Claromontanus]) **і взагалі в усій західній рукописній традиції заповідь мовчання, вірші 34-35, вставлено після вірша 40**[34]**.** Ґордон Д. Фі (Gordon D. Fee) зазначає, що ніде більше в Новому Завіті — за винятком значно довших текстів в Івана 8 і Марка 16 — такий уривок не трапляється просто в кількох різних місцях, і це можна пояснити лише тим, що текст спершу стояв на полях[35].

Проте чимало аргументів, які висувають «проти» 1 Коринтян 14:34-36, на мою думку, не обов'язково свідчать про непавлівський характер у сенсі пізнішого додатка, а можуть пояснюватися й «непавлівським» характером у тому сенсі, що Павло цитує коринтян або викладає їхній погляд. Не випадково Джером Мерфі-О'Коннор ставить цитату і глосу поряд як два розв'язки, перш ніж обрати глосу[36].

Навіть якщо 1 Коринтян 14:34-35 розуміти як однозначну заповідь, а не як виклад думки коринтян, «мовчання», як і в усьому розділі, мабуть, стосується говоріння мовами й пророцтва або оцінювання пророцтва, а не говоріння взагалі[37]**. Коли Павло закликає пророків замовкнути (1 Коринтян 14:30), ніхто не розуміє цього як загальну заборону говорити, а як завершення пророцтва.**

Terran Williams

Як Бог бачить жінок. Кінець патріархату (с. 124). Версія Kindle англійського видання. Німецьке видання «Wie Gott Frauen sieht» («Як Бог бачить жінок») вийшло 2026 року як книжка в м'якій обкладинці та електронна книжка Kindle.

Неясне місце Писання

Хоча церква й надалі мусить перевіряти наші тлумачення Святого Письма і доходити до щораз більшої ясності й переконаності, важливо визнати, що цей уривок і досі породжує більше запитань, ніж відповідей. Навіть найпереконливіші погляди непевні. Тому потрібне смирення. Якщо ми зі страху знехтувати Божим Словом обираємо найконсервативніше тлумачення (погляд 1), то повне мовчання жінок мало б означати також, що їм не можна співати, бо спів Павло згадує як один із різновидів говоріння. Стати на позицію консерватизму, а потім заборонити жінкам лише оцінювати пророцтва чи проповідувати — це видається мені досить довільним і непослідовним. До речі, про послідовність: якщо ми обираємо консервативний підхід, то маємо бути справді послідовними і сказати всім жінкам приготувати покриття голови на наступне церковне зібрання! Оскільки шановані дослідники, вивчаючи цей уривок, приходять до стількох різних позицій, ми напевно всі можемо погодитися, що цей уривок неясний. Отже, за будь-якого доброго методу тлумачення він не повинен ставати основою для доктринального висновку чи універсальної заповіді в практиці кожної церкви в усьому світі.

Ні 1 Коринтян 11, ні 1 Коринтян 14 не виключають можливості, що жінки можуть обіймати провідну роль у церкві й суспільстві, стояти поруч зі своїми чоловіками як партнерки або виголошу-

вати проповідь для чоловіків. І це попри те, що ці самі вірші наводили комплементаристи (прихильники погляду, що Бог дав чоловікам і жінкам різні ролі, а провід належить чоловікам) на захист своєї позиції.

Cynthia Long Westfall

Paul and Gender: Reclaiming the Apostle's Vision for Men and Women in Christ (c. 239). Baker Publishing Group. Версія Kindle.

7.3.4 Жінки першого століття та їхній стиль розмови

Чому Павло поклав відповідальність за порушення принципу саме на жінок? Чому він не звернувся також до чоловіків, які, як відомо, теж розмовляють, поки говорять інші? Відповідь криється в типовій поведінці жінок у культурі, багато в чому розділеній за статтю, коли вони збиралися не лише вдома, а й в інших обставинах. Пам'ятайте, що християни збиралися в невеликих, затишних домашніх церквах, організованих довкола спільних трапез, де жінки, незалежно від їхніх духовних дарів, були зайняті приготуванням їжі, її подаванням і прибиранням. Уже саме це створює обстановку, у якій жінки природно схильні голосно розмовляти між собою, щоб полегшити собі роботу й мати від неї втіху. Але й поза цим жінки могли заважати, коли збиралися на людях. Іван Золотоустий звертався до жінок і говорив саме про цю проблему:

Тоді жінки після такого повчання мовчали; а тепер серед них великий шум, багато крику й балачок, і ніде стільки, як у цьому місці [у соборі]. Тут можна бачити, що всі вони більше розмовляють, ніж на ринку чи в лазні. Бо ніби вони приходять сюди відпочити, всі зайняті тим, що розмовляють про марні речі. Тож усе перемішано, і вони, здається, не розуміють, що не можуть навчитися нічого корисного, якщо не будуть тихими. Бо коли наше слово [проповідь] мусить боротися з балаканиною і ніхто не звертає уваги на сказане, яка їм від того користь?

Кеннет Бейлі (Kenneth Bailey) описує подібний досвід, який він набув за сорок років перебування в Єгипті, Лівані, Єрусалимі та на Кіпрі, — і щодо поведінки жінок на публічному богослужінні, і щодо власного досвіду навчання жінок у малих групах. Він описує кілька чинників […].

7.3.5 Функція 1 Коринтян 14:36-40 як завершення 1 Коринтян 12-14 Павло раптово переходить до полемічнішого тону з гострими риторичними запитаннями, які, як багато хто вважає, звернені до жінок і служать завершенням 1 Коринтян 14:34-35. Проте тут слід звернути увагу на дві речі: вірші 36-40 утворюють єдність, і ця єдність однозначно завершує розділ 14 підсумком, який стосується говоріння мовами, пророцтва та пристойної й упорядкованої поведінки (вірші 37, 39-40). Попередня тема духовних дарів і любові становить контекст для всіх міркувань у розділі 14, тож цей уривок служить також завершенням 1 Коринтян 12-14.

У розділі 14 Павло гостро звернувся до низки груп і виправив їх, а у вірші 36 він звертається до всіх них займенником «ви» в чоловічому роді множини (ὑμῶν, ὑμᾶς). Отже, його гострі риторичні запитання у вірші 36 звернені не лише до жінок — він говорить до всіх коринтян, яких щойно виправляв. Він передбачає, що можуть бути заперечення проти всього, що він сказав про говоріння мовами, пророцтво і про те, щоб не всі говорили одночасно.

7.3.6 Підсумок

Настанову Павла жінкам не говорити під час богослуження (1 Коринтян 14:34-35) часто вважають серйозним викликом для всіх, хто обстоює служіння й керівництво жінок. Проте лише небагато

дослідників дотримуються думки, що мовчання для жінок слід розуміти як абсолютне. Питання таке: у якому контексті слід розуміти характер мовчання, або що мав на увазі Павло, коли сказав, що жінки не повинні говорити?

Найважливішими для визначення значення тексту є радше контекст богослужбової ситуації в домашніх церквах, контекст у межах послання та контекст культури жінок. Ці контексти вказують на те, що Павло очікує від жінок участі в молитві та в законному звершенні духовних дарів. Але потім він порушує конкретні проблеми, що призводять до безладу й сум'яття під час богослуження. Як і в настановах тим, хто говорить мовами, і пророкам, Павло наказує жінкам не говорити під час богослуження одночасно з іншими, а бути тихими й стриманими, що в усіх традиціях етики мовлення є правилом поведінки. Павло наказує чоловікам навчати своїх дружин удома, щоб ті не мусили шукати відповіді на свої запитання через розмови між собою чи перешіптування з чоловіками під час богослуження.

Philip B. Payne

У Twitter 17 жовтня 2022 р.

Сьогодні я хочу розповісти про деякі додаткові рукописні свідчення того, що 1 Коринтян 14:34-35 є післяпавлівським додатком, і пояснити, ЯК, на мою думку, його було додано до тексту. Особливість цих віршів полягає в тому, що в ранніх рукописах вони з'являються у двох різних місцях. 1/12

У більшості рукописів цей уривок іде після вірша 33, як, імовірно, і у вашій Біблії. Але в КОЖНОМУ збереженому рукописі західних церков уривок 34-35 іде після вірша 40. За винятком двох незахідних рукописів, цей уривок стоїть після 33. 2/12

Це важлива причина, чому Ґордон Фі (Gordon Fee), мабуть, найвідоміший текстолог євангельського світу, вважає, що вірші 34-35 є непавлівським додатком. Як могла західна церква 300 років одностайно ставити вірші 34-35 після вірша 40, тоді як решта церкви ставила їх після вірша 33? 3/12

Три можливості:

1. Спочатку він ішов після вірша 33, але його перенесли після вірша 40.
2. Спочатку він ішов після вірша 40, але його перенесли після вірша 33.
3. Хтось написав це на полях, а пізніші переписувачі вставили це в текст там, де вважали за правильне, — або після вірша 33, або після вірша 40. 4/12

У жодному рукописі будь-якого з Павлових послань немає випадку, коли такий довгий уривок без видимої причини перенесли б у таке віддалене місце. Це робить можливості 1 і 2 безпрецедентними, а отже, вкрай малоймовірними. 5/12

Проте переписувачі іноді вставляли в основний текст слова, які знаходили на полях. Щоб правильно відтворити оригінал, дослідники мусять переглядати ці свідчення й порівнювати дуже ранні рукописи. (Ось чому ранні рукописи такі важливі!) 6/12

Є лише одне пояснення того, чому вірші 34-35 трапляються у двох різних місцях, яке відповідає відомим звичаям переписувачів: на ранньому етапі передавання тексту хтось (імовірно, під впливом лексики 1 Тимофія 2) вписав цей текст як пояснювальну примітку на полях. 7/12

Можливо, він хотів прояснити те, що вважав очевидним, справжнім задумом Павла, — щоб читачі на підставі решти послання не подумали, що жінки можуть говорити в церкві. 8/12

Пізніші переписувачі, які копіювали цей рукопис, припускали, що ці речення спочатку випадково пропустили і що рукопис виправили, вписавши речення на поля — єдине місце, де їх можна було вставити, коли сторінку вже закінчено. 9/12

Один переписувач, помітивши заповіді мовчання у віршах 28 і 30, вставив глосу в перше місце, де нова заповідь мовчання знайшла собі місце (після вірша 33). Цей рукопис копіювали незахідні переписувачі. 10/12

Інший переписувач вважав, що вона краще пасує після вірша 40, у місці логічної перерви в тексті. Цей рукопис копіювали західні переписувачі. Це єдині два осмислені місця для вставки в цьому уривку. 11/12

Важливе зауваження: оскільки це унікальний випадок, якого немає в жодному іншому рукописі Павлових послань, він не підважує автентичності решти текстів. 12/12

Хід думки і структура Павлової аргументації в 1 Коринтян 14 дають нам підказки (разом із рукописними свідченнями та іншими внутрішніми свідченнями), що 1 Коринтян 14:34-35 походить не від Павла. Це стосується й двох нетипових формулювань у вірші 34: «як каже й Закон» і «в церквах». 1/13

Читаючи текст, ви, можливо, помітите, що вірші 34-35 ніби з’являються нізвідки і що без цих віршів текст інтуїтивно тече плавніше. Але структурні проблеми, які приносять із собою вірші 34-35, сягають навіть глибше. 2/13

1 Коринтян 14:1-25 — це послідовний аргумент на користь того, що пророцтво будує більше, ніж говоріння мовами, хіба що говоріння мовами тлумачать. 26-40 — це цілісна структурна одиниця, яка спирається на 1-25 і перелічує низку настанов щодо говоріння мовами/пророцтва заради збудування. 3/13

Об’єднувальний принцип цих настанов — потреба в порядку, а не в сум’ятті на богослужбових зібраннях. Літературна структура 26-40 хіастична. Хіазм — це симетрична літературна форма. 4/13

У хіастичній структурі перше твердження паралельне останньому, друге — передостанньому і т. д. Важливо, що кульмінація такого уривка лежить посередині. 5/13

В 1 Коринтян 14:26-40 кульмінація звучить так: «Бог не є Богом безладдя, а миру, як у всіх церквах святих». Тема цієї кульмінації тісно пов’язана з початком і кінцем літературної структури. Симетрію тексту порушують 34-35. 6/13

Запровадження необмеженого мовчання для жінок у 34-35 не має значення для літературної структури, бо вводить новий елемент після кульмінації, замість повторити попередню тему пророцтва, як це роблять вірші 37-39a. 7/13

34-35 не є кульмінацією і не згадують тем, пов’язаних зі вступом чи завершенням уривка, а також не мають відповідного тексту в хіастичній структурі уривка. Вони не лише не на своєму місці в логічному ході Павлової думки, а й розривають у всьому іншому послідовну структуру. 8/13

Крім того, граматика вірша 34 у двох істотних пунктах звучить не по-павлівськи:

- «Їм не дозволено говорити, а вони мусять коритися, як каже Закон» — це зовсім не звучить як Павло. Усі ті рази, коли Павло вживає «як каже Закон», він цитує відповідний закон. 9/13
- Проте Павло не лише не цитує тут прямо Старого Завіту — немає й жодного старозавітного закону, який наказував би жінкам мовчання або покору. Цей уривок міг би стосуватися усного юдейського закону, який приписує жінкам мовчання/покору, або грецьких законів, які приписували жінкам мовчати на публічних зібраннях. 10/13

Але Павло ніколи не називає усний юдейський закон чи греко-римський закон «Законом», і він напевно не робить такі приписи правилами для християнського богослужіння. Він навіть не посилається на старозавітне право, щоб установлювати правила для християнського богослужіння. 11/13

2) Нарешті, у жодному іншому наказі в 1 чи 2 Посланні до коринтян не звертаються до якоїсь категорії людей «у церквах». Це формулювання радше пасує до пізнішого часу, коли послання поширювали серед усіх церков, а не лише серед його первісних адресатів. 12/13

Завтра я обговорю сильні й слабкі сторони поширеного егалітарного прочитання (егалітарний погляд: чоловіки й жінки рівні й можуть звершувати всі служіння, зокрема керівні) 1 Коринтян 14:34-35 — а саме, що Павло цитує когось іншого, щоб спростувати його у віршах 36-38. 13/13

Чи цитує Павло в 1 Коринтян 14:34-35 когось іншого, щоб спростувати його в 14:36-38? Це поширене егалітарне прочитання, якого дотримується багато людей, яких я поважаю. Це тлумачення має низку сильних сторін, але я вважаю, що докази свідчать проти нього. 1/7

Сильні сторони:

- усуває суперечність між 14:34-35 і рештою 1 Послання до коринтян (особливо розділом 11 і рештою розділу 14)
- пояснює, чому посилання на «Закон» безпомилково видається непавлівським
- текст 14:36-38 добре підходить для того, щоб спростувати фальшиве пророцтво. 2/7

Слабкі сторони:

- інші коринтські цитати, які Павло спростовує, далеко не такі довгі
- ніщо у віршах 36-38 не вимагає, щоб він спростовував 34-35
- не пояснює, чому кожен рукопис західного тексту ставить 34-35 після 40
- однаково перериває плин/структуру Павлової аргументації 3/7

Одна з версій цього тлумачення твердить, що Павло сам (а точніше його помічник) написав 34-35 на полях поряд із 36-38, щоб показати, що його слова спростовують вислів, ніби жінки мають мовчати. Пізніше переписувачі вирішили, що це належить до основного тексту. 4/7

Цим достатньо відповідено на деякі заперечення, передусім щодо плину чи структури і того факту, що вірші з’являються в рукописах у двох місцях. Я вважаю, що докази вказують на те, що 34-35 — це інтерполяція, яку ранній переписувач написав на полях. 5/7

Але з-поміж усіх тлумачень, які вважають 34-35 частиною первісного Павлового послання до коринтян, найправдоподібніше те, що Павло написав на полях фальшиве пророцтво коринтян, щоб показати, що 36-38 його спростовує. 6/7

У кожному разі ці прочитання набагато правдоподібніші, ніж уявлення, що Павло в тому самому посланні на зовсім малому просторі радикально суперечить сам собі, або що ми можемо виконати достатньо тлумачної гімнастики, щоб надати сенсу 1 Коринтян 11 і водночас вірити, що 14:34-35 — це наказ Павла. 7/7

Gordon D. Fee

c. Про мовчання жінок (14:34-35)

Розгляд цих віршів у цьому коментарі свідомо поміщено після вірша 40 з причин, які я тут поясню. Більшість рукописів (зокрема P46 A B K Ψ 0243 33 81 1739 Maj) подають ці вірші тут; після вірша 40 вони стоять у D F G 88* a b d f g Ambrosiaster Sedulius-Scotus, тобто в усій західній традиції (себто на захід від Греції). Якщо ці речення справді походять від Павла в цьому посланні, то ми маємо справу з єдиним перенесенням такого масштабу за приблизно тисячу двісті років традиції переписування всього Нового Завіту; ніде більше в цій історії передавання немає нічого бодай приблизно порівнянного — ні в грецькому тексті, ні в інших версіях. Справді, єдине інше «перенесення» такого роду в усьому Новому Завіті — це перестановка перших двох блаженств у Матвія 5:4-5 у деяких ранніх рукописах. Уже сам цей факт мав би спонукати кожного дослідника Нового Завіту серйозно засумніватися в автентичності тексту — тим більше, якщо додати ще разюче непавлівську мову, яка трапляється в цьому уривку. Крім наведеного нижче обговорення, див. особливо ґрунтовний і зважений виклад цього питання в P. B. Payne, Man and Woman, One in Christ: An Exegetical and Theological Study of Paul's Letters (Grand Rapids, 2009), 217-67, який, як зауважив E. Дж. Епп (E. J. Epp), «ретельно сформульований, переконливо аргументований і має тривале значення». Ті, хто дотримується іншого погляду, тепер мусять відповісти так само ґрунтовно і відмовитися від своєї часто оборонної та зневажливої позиції.

Отже, екзегеза самого тексту в згоді з текстологічними питаннями веде до висновку, що він не автентичний, — тим більше, що так багато в ньому суперечить тому, за що Павло виступав у ширшому контексті! Якщо так, то для пізніших християн він напевно не обов'язковий. Якщо ні, то значні сумніви в його автентичності мали б служити застереженням не використовувати його як вічну заборону в культурі, де таке говоріння жінок на зібранні не було б ганьбою, — тим більше у світлі ранішого твердження, висловленого як щось само собою зрозуміле, про «кожну жінку, яка молиться або пророкує» (11:5), — а це може означати лише «вголос» і в контексті зібраного Божого народу.

Те, що видається герменевтично сумнівним і все ж є невисловленим підтекстом у такій великій частині літератури, — це неявне заперечення придатності всього довколишнього розділу про пророцтво й говоріння мовами для сучасної (зазвичай західної) церкви з першочергових герменевтичних міркувань, тоді як цей єдиний і, ймовірно, неавтентичний уривок обирають як слово для всіх часів і всіх ситуацій. Спонтанна молитва вголос чи пророкування в більшості церков «чемної» західної культури насправді цілком заборонені. Усі ми, занепалі люди, якими ми є, легко схильні робити такі речі. [38]

Philip J. Abbott

Магістерська праця (Master of Arts) Філіпа Дж. Еббота (Philip J. Abbott), Pepperdine University, травень 2015 р.

Повністю тут: Bringing Order to 1 Cor 14:34-35 | Philip Abbott - Academia.edu

ВНЕСТИ ПОРЯДОК В 1 КОРИНТЯН 14:34-35

ВИСНОВОК

Хоча багато хто стверджує, що 1 Коринтян 14:34-35 — це непавлівська інтерполяція в текст Павлових послань до коринтян, ця теорія малоймовірна; ці вірші не виявляють шовіністичної постави, чужої Павлові, як твердять деякі дослідники. Навпаки, у цих віршах Павло закликає жінок у Коринті коритися принципові порядку, що лежить в основі Тори. Цей аргумент підтримує настанова Павла, що жінки не повинні звинувачувати своїх чоловіків перед церквою; така поведінка підважує впорядковану атмосферу, яка має панувати на богослужінні.

Проте цей уривок століттями розуміли неправильно, бо він передбачає знання конкретної ситуації, до якої звертався Павло. У цих віршах Павло не давав настанов для всесвітньої, позачасової церковної практики, а намагався розв'язати конкретну проблему, яка порушувала впорядковане поклоніння невеликої групи християн у Коринті. Проте прикро, що багато хто не розуміє того, що помітив Бен Вітерінгтон (Ben Witherington): «Те, що хтось говорить, щоб виправити помилку, не можна вважати повним чи остаточним викладом його погляду на певну тему».

Попри те, що дехто вважає явною ворожістю до жінок у цих віршах, показово, що апостольські отці (навіть шовіністи, як Климент Римський) не цитували цього уривка, щоб змусити жінок мовчати (і взагалі його не цитували). Цей факт спонукав декого помилково дійти висновку, що уривок був пізнішою вставкою в текст; вони доводять, що відсутність посилань на ці вірші в ранніх християн є доказом того, що їх вставили згодом. Проте Климент Александрійський знав цей уривок і розумів його як настанову про порядок на богослужінні для обох статей. Апостольські отці, імовірно, думали подібно. Крім того, украй малоймовірно, щоб вставка, яка потрапила в текст лише після часу апостольських отців, з'явилася в кожному збереженому рукописі 1 Послання до коринтян.

Перше відоме посилання на 1 Коринтян 14:34-35, щоб змусити жінок у церкві мовчати, належить латинському Отцеві Церкви Тертуліанові (160-220 рр. н. е.). Показово, що він і пізніші західні Отці Церкви, які цитують цей уривок, щоб змусити жінок мовчати, користуються західним типом тексту, у якому уривок перенесено. Це навряд чи випадковість.

Перенесення тексту, імовірно, сталося в другому столітті, коли рукописами безцеремонно маніпулювали, а церква намагалася утвердитися в римському світі. Західні християни намагалися узгодити християнську ekklesia з греко-римською ekklesia; вони хотіли, щоб церква наслідувала державу в її практиках і суспільному житті. Крім того, на християн вплинув критичний підхід до текстів римських філософів, як-от Гален. Це спонукало багатьох тлумачити й змінювати тексти, щоб підтримати свій церковний порядок денний; вони намагалися змінювати писання так, щоб вони відповідали їхнім уявленням, замість пристосовуватися до вчення текстів.

Перенесення 1 Коринтян 14:34-35 сталося, імовірно, у другій половині другого століття н. е., коли західні християни намагалися переконати єпископа Риму Елевтерія (який був східним християнином) засудити монтанізм.

Спочатку Елевтерій терпів монтаністський рух і оприлюднив послання зі своїм благословенням для цієї секти. Проте через неортодоксальні претензії монтаністів на авторитет і їхню неналежну поведінку християни із Заходу врешті переконали єпископа відкликати своє благословення і засудити секту. Імовірно, переписувачі західного тексту посеред цієї суперечки про монтаністський

рух змінили західний текст, щоб здобути апостольську підтримку для засудження жіночого пророкування, яке відігравало в монтанізмі велику роль через його відомих пророчиць. Щоб досягти своєї мети, західні переписувачі, імовірно, перенесли 1 Коринтян 14:34-35 на кілька віршів далі в тексті, щоб вивести їх із контексту впорядкованого богослуження. Це непомітне перенесення віршів зробило ймовірнішим, що читачки й читачі сприймуть уривок як універсальний указ, що жінки в церкві мають мовчати.

Тут потрібне уточнення: річ не в тім, що уривок треба перенести, щоб його зрозуміли як ворожий до жінок. Але перенесення виводить текст із контексту впорядкованого богослуження і підкреслює нібито ворожий до жінок тон тексту. Потенційно антижіноче послання перенесеного уривка могло допомогти західним християнам у боротьбі з монтанізмом.

Суперечка про монтаністів і «значною мірою зіпсована основа» передавання тексту в Римі другого століття становлять тло західного тексту. Ця дуже мінлива форма тексту відома своїми перифразами, численними відхиленнями від первісних прочитань і текстовими переробками. Особливо помітні в західному тексті ворожі до жінок зміни, які виявляють явно ворожий до жінок порядок денний. Очевидно, що укладачі західного тексту хотіли маніпулювати Новим Завітом, щоб просувати своє шовіністичне бачення церкви. На жаль, це їм значною мірою вдалося, навіть щодо таких, як Оріген, який відкидав багато їхніх прочитань, але дав себе переконати їхній ворожій до жінок риториці.

Підсумовуючи, можна сказати, що суперечка про монтаністів і розвиток західного тексту з його ворожими до жінок прочитаннями відбувалися в другому столітті; ці одночасні чинники мусили впливати один на одного. Видається дуже ймовірним, що ворожі до жінок прочитання західних текстів були реакцією на рух (монтанізм), який загрожував християнській ідеології Заходу. Щоб захистити свою позицію, ці західні християни вважали дуже вигідним — особливо з огляду на відмінні претензії монтаністів на авторитет — подбати про те, щоб авторитетні апостольські тексти підтримували їхні філософії. На жаль, і непровокативний Павлів заклик до порядку в 1 Коринтян 14:34-35, і християнські жінки стали жертвами їхніх редакторських махінацій; щойно уривок було перенесено, він став перешкодою і заповіддю мовчання для християнських жінок та їхніх духовних дарів.

Спроба внести порядок

Про 1 Коринтян 14:34-35 написано дивовижно багато літератури. Передусім тому, що в цьому уривку йдеться про питання, пов’язані зі статтю, багато хто дуже цікавиться його посланням і текстовою ситуацією довкола нього. Для багатьох, хто намагається зрозуміти потенційно ворожий до жінок характер заклику в Павловому посланні до коринтян, на кону стоїть питання про роль жінки в сучасному християнстві.

Попри обсяг і різноманітність літератури, що розглядає 1 Коринтян 14:34-35, дивно, як мало уваги приділено рукописам, які містять це перенесення. Тлумачі рідко досліджують характер чи походження текстів, у яких 1 Коринтян 14:34-35 перенесено. Натомість багато хто просто згадує, що в деяких рукописах уривок перенесено, і стверджує, що 14:34-35 — це, імовірно, інтерполяція.

Ця праця має назву «Внести порядок в 1 Коринтян 14:34-35». Її мета — висвітлити суспільне середовище, яке привело до написання 1 Коринтян 14:34-35, його літературний контекст, його перенесення в західних текстах і його пізніше використання як заповіді мовчання для жінок. Нинішній

безладний стан досліджень 1 Коринтян 14:34-35 значною мірою зумовлений нехтуванням цих чинників.

Хоча це дослідження намагалося розкрити послання та історію 1 Коринтян 14:34-35, воно порушило й деякі нові теми та питання, які можуть відкрити нові напрями досліджень. По-перше: на які ще церковні практики, крім пригнічення жінок, вплинули маніпульовані тексти? Перенесення 1 Коринтян 14:34-35 напевно не єдине редакторське втручання, яким хотіли виправдати певну церковну практику. Текстологія зазвичай служить тому, щоб висвітлити первісні тексти Нового Завіту. Але що вона може сказати про суспільні цілі, які сформували сучасне християнство? По-друге: це дослідження приєднується до вже поширеного руху, що намагається відкрити замовчані голоси жінок у давньому християнстві. Ким були ці ранні віруючі і що вони мали сказати? По-третє, це дослідження має спонукати читача чи читачку перевірити власну герменевтичну практику. Якою мірою й ми, як західні Отці в боротьбі з монтанізмом, спотворюємо Писання? Хоча фізична маніпуляція священними текстами в нашому сучасному світі малоймовірна, майже кожен християнин певною мірою винен у тому, що вириває Писання з контексту і використовує його, щоб узаконити свої особисті цілі. Зрештою, ми як читачі Нового Завіту мусимо оцінювати власні тлумачення, знімаючи шори особистого порядку денного і даючи Писанню говорити самому за себе.

Don Carson

За цим посиланням можна завантажити весь текст, тут цитовано лише уривки:

6. "Silent in the Churches": On the Role of Women in 1 Corinthians 14:33b-36 | Bible.org

Тлумачення 1 Коринтян 14:33b-36 аж ніяк не просте. Суть труднощів у тому, що в 1 Коринтян 11:2-16 Павло цілком готовий дозволити жінкам молитися й пророкувати, хоч і з певними обмеженнями; а тут перше прочитання тексту, здається, робить мовчання, яке він наказує, абсолютним. Запропонованих розв’язків, як і бісів у деяких випадках демонічної одержимості, — легіон. Я не можу зробити більше, ніж перелічити деякі з них і назвати одне-два свої застереження, перш ніж звернутися до тлумачення, яке вважаю найнадійнішим з погляду контексту й екзегези.

HJR: У подальшому тексті Карсон (Don Carson) розглядає текстологічні та інші питання, які я через обсяг тут не наводжу. Я цитую лише його пояснення наприкінці.

IV. Тлумачення (Карсона), визначене контекстом

Інше тлумачення виклали різні автори, і воно відповідає на заперечення, які проти нього висувають. Його докладно захищали в іншому місці; тут я можу лише окреслити його. Павло щойно закликав церкву в Коринті ретельно зважувати пророцтва, які їй подають. Жінки, звичайно, можуть брати участь у таких пророцтвах; це встановлено в розділі 11. Але Павло тут хоче сказати, що вони не можуть брати участі в усному оцінюванні таких пророцтв. Це не дозволено в жодній із церков. У цьому контексті вони не можуть говорити — «як каже й Закон». Очевидно, погоджуючись із поглядом, який робить це посилання на «Закон» ознакою коринтської позиції, Еванс (Evans) вважає, що розуміти це як Павлове посилання на Закон звучить «дивно нетипово» для Павла. Це досить дивна оцінка, бо Павло в цьому розділі вже раз посилався на «Закон» (пор. 14:21), маючи на увазі старозавітні Писання. Цим реченням Павло, імовірно, посилається не на Буття 3:16, як думають багато хто, а на порядок творіння в Буття 2:20b-24, бо саме на ці вірші Павло прямо посилається ще двічі, коли обговорює роль жінки (1 Коринтян 11:8, 9; 1 Тимофія

2:13). Уривок із Буття 2, звісно, не наказує мовчати, але вказує на те, що оскільки чоловіка було створено першим, а жінку створено для чоловіка, встановлено певний зразок для ролей, які вони обоє виконують. Павло виводить із цього порядку творіння, що жінка має коритися чоловікові — або принаймні що дружина має коритися своєму чоловікові. У контексті оцінювання пророцтв у Коринті такої покори неможливо було б зберегти, якби в цьому брали участь дружини: перший же чоловік, який виголосив би пророцтво, спричинив би проблему.

У ширшому сенсі можна обстоювати думку, що Павло не погоджувався, щоб жінка виконувала визнане церквою учительське служіння над чоловіками (1 Тимофія 2:11 і далі), а ретельне зважування пророцтв належить до цієї учительської функції. Це не означає, що жінки не повинні навчатися: вони мають розпитувати своїх чоловіків про різні аспекти цих пророцтв, коли повертаються додому. Чому коринтяни мали б нехтувати не лише практикою всіх церков (вірш 33b), а й самим Святим Письмом (вірш 34)? Чи вони так захоплені одкровеннями, які отримали, що насмілюються протиставляти їх автентичному переданню у Святому Письмі та в апостольській традиції? І якщо вони вважають, що лише тлумачать цю традицію під натхненням Духа, то чи не тривожить їх, коли вони бачать, що всі церкви втілили ті самі тексти і те саме Євангеліє в зовсім іншу церковну практику, ніж вони? Хіба ви єдині, до кого дійшло Боже Слово (пор. вірш 36b)?

Кілька заключних зауважень щодо цього тлумачення можуть виявитися корисними. По-перше, це тлумачення відповідає ходу розділу 14. Хоча наголос у другій частині розділу все ще лежить на говорінні мовами й пророцтві, він ще тісніше пов’язаний із порядком, якого церква мусить дотримуватися, користуючись цими дарами благодаті. Вірші 33b-36 добре вписуються в цей опис. Безпосередньо попередні вірші стосуються оцінювання пророків; ці вірші (вірші 33b-36) далі уточнюють це обговорення. Загальна тема 1 Коринтян 12-14 не полишена, як показують заключні вірші розділу 14. Немає іншого тлумачення цих суперечливих віршів, яке так добре вписувалося б у плин аргументації.

По-друге, це тлумачення має сенс не лише з огляду на хід тексту, а й з огляду на його структуру. У розділі 14 панує обговорення значення говоріння мовами й пророцтва. Більша частина розділу нас тут не стосується. Проте вірші 26 і далі однозначно стосуються практичних настанов щодо впорядкування цих двох дарів на зібранні. Вірш 26 досить загальний. Вірші 27-28 стосуються практичних обмежень для тих, хто говорить мовами. У вірші 29 Павло звертається до пророцтва і пише: «Нехай говорять два чи три пророки, а інші нехай ретельно зважують сказане». Обидві частини цього вірша потім розглянуто окремо: першу частину («Нехай говорять два чи три пророки») — у віршах 30-33a, де йдеться про обмеження для виголошення пророцтв; другу частину («а інші нехай ретельно зважують сказане») — у віршах 33b-36, де йдеться про обмеження для оцінювання пророцтв.

По-третє, головне заперечення, яке висували проти цього, полягає в тому, що видається непослідовним, коли Павло дозволяє жінкам пророкувати, а потім забороняє їм оцінювати пророцтва. Проте це заперечення має мало ваги, якщо зважити, що таке пророцтво не має того самого статусу авторитету, що й великі пророки Писання в Старому Завіті (незалежно від того, чи цей авторитет одразу визнавали, чи ні). В іншому місці я докладно показав, що «пророцтво» в Новому Завіті — надзвичайно широка категорія, яка сягає від діяльності поганських пророків (Тита 1:12) до канонічного пророцтва Старого Завіту. У загальному церковному житті його визнавали як натхнене Духом висловлювання, яке, однак, не давало гарантії Божого авторитету в усіх подробицях і тому не лише потребувало оцінювання (1 Коринтян 14:29), а й неминуче мало менший авто-

ритет, ніж скарб істини, який представляв апостол Павло (14:37-38). Отже, у певному сенсі цілком доречно, що Павло ставить учення вище за пророцтво, особливо коли учення вважають частиною апостольського скарбу, що не підлягає перегляду, який частково служить одним із пробних каменів, що дають церкві змогу зважувати даровані їй пророцтва, і особливо коли самі пророцтва, на відміну від апостольського скарбу, підлягають церковному оцінюванню. Звісно, це не означає, що висловлювання певного вчителя не треба перевіряти; я не кажу, що пророцтво треба оцінювати, а вчення — ні. Новий Завіт містить надто багато місць, які заохочують церкву брати на себе відповідальність за оцінювання вчителів і вчення (1 Тимофія 1:3; 6:3-5; Тита 1:9-14; Євреїв 13:9; 2 Петра 2:1 тощо). Але це означає, що пророцтво не може ухилитися від такого оцінювання, і це передбачає, що існує корпус апостольського вчення, певний зміст, який не підлягає перегляду і може служити критерієм і для подальшого вчення, і для пророцтва.

По-четверте: це не все, що Біблія має сказати про стосунки між чоловіками й жінками у Христі. Я, наприклад, нічого не сказав про заповідь чоловікам любити своїх дружин так, як Христос полюбив Церкву, — надзвичайно високу міру, позначену беззастережною самовіддачею. Я також не перелічив багатьох речей, яких Павло очікує від християнських жінок. Передусім я не приділив місця тому факту, що в грецькій ekklesia, тобто на публічних зборах, жінкам узагалі не дозволялося говорити. Натомість у християнській ekklesia жінок, яких підносив Дух, до цього заохочували. У цьому сенсі Павло не був полоненим суспільних звичаїв Коринту: Євангеліє, на його власну думку, справді звільнило жінок від певних культурних обмежень. Але це не означає, що тим самим скасовано всі відмінності в ролях. Я був би готовий доводити на ширшій новозавітній основі, що відмінні ролі, які зберігаються, для Павла є частиною життя в цьому створеному порядку, у напрузі між «уже тепер» і «ще ні», — у часі між даром есхатологічного Духа і завершенням усього, коли не будуть ні женитися, ні виходити заміж.

І по-п’яте, якщо це тлумачення правильне і між чоловіками й жінками є певні відмінності в ролях, яких треба дотримуватися, важливо усвідомити, що це вчення — для нашого добра, а не для нашого поневолення. Це тема, яку я охоче розглянув би докладніше, але тут не буду її далі розгортати.

Copyright 1997 Council on Biblical Manhood and Womanhood (CBMW). Усі права застережено.

Коментар HJR: Коли понад 10 років тому я відкрив для себе книжки Карсона, це було як знахідка скарбу. Його гострота думки, поєднана з вірністю Божому Слову, і його глибина думки досі мене вражають. Я охоче порівнюю його з Вільямом Келлі (William Kelly), якого згадав на початку. І справді, з якоїсь причини він поділяє й слабкі сторони Келлі.

Карсонові (Don Carson) вдається, тлумачачи ці два вірші в їхньому контексті, цілком обійтися без культурного тла, на яке міг би посилатися Павло. Він справді пропонує цілісне тлумачення, яке, однак, не робить мовчання абсолютним, а (як, наприклад, Вітерінгтон (Ben Witherington)) обмежує його оцінюванням пророцтв. Головний аргумент — порядок творіння. Закон, мовляв, стосується того факту, що чоловіка було створено першим, а жінку — як поміч для нього. Це нібито створило структурний, ієрархічний порядок і розподіл ролей, у якому жінка підпорядкована чоловікові. Саме тому вона не повинна повчати чоловіка. Оцінювання пророцтва відбувається на підставі відомого апостольського вчення і через нього. (Тут постає запитання: Карсон визнає, що жінка може пророкувати. Чи може вона тоді оцінювати власне пророцтво? У такому разі вона «навчала» б не чоловіка, а жінку.)

Хоча це тлумачення видається дуже переконливим, я хочу дещо поставити на роздум, тобто маю такі заперечення:

Вірш 34 можна розуміти як абсолютну заповідь мовчання, хоч це й суперечить 1 Коринтян 11:5 та всьому розділу 14 і тому не має сенсу.

Тлумачення Карсона спирається на передумову, без якої він до нього не дійшов би: нібито існує закладена у творінні, тобто бажана Богом, покора жінки чоловікові. Якби це було не так, він не міг би тлумачити ці два вірші так, як тлумачить.

Тут думки розходяться. З Буття 2 ні прямо, ні опосередковано не видно такої різниці в становищі між чоловіком і жінкою. Радше навпаки!

З 1 Коринтян 11 цього теж не можна вивести — і тут навпаки. Головне твердження цього розділу (1 Коринтян 11:11-12):

11 Проте ні жінка без чоловіка, ні чоловік без жінки в Господі. 12 Бо як жінка від чоловіка, так і чоловік через жінку; а все від Бога.

Роль чоловіка як голови показує не його авторитет, а факт, про який говорить цей вірш: жінку взято з чоловіка, або вона з нього постала, вона дана йому як поміч — не підвладна, а рівна йому, на рівних.

З 1 Тимофія 2 можна було б вивести нерівність. Якщо Карсон називає два вірші з 1 Коринтян 14 аж ніяк не простими, то це тим більше стосується цього тексту.

11 Жінка нехай навчається в тиші, в усій покорі. 12 Жінці ж я не дозволяю навчати, ані панувати над чоловіком, а бути в тиші, 13 бо Адама створено першим, потім Єву; 14 і Адам не був ошуканий, а жінка, ошукана, впала в переступ.

Очевидно, як показує 1 Послання до Тимофія, у церкві в Ефесі були серйозні проблеми. Зокрема, там, вочевидь, була певна жінка, яка робила якраз протилежне тому, чого тут вимагають. Вона не навчалася спершу, а зухвало навчала інших, імовірно, ще й фальшивого вчення.

Тож вона не була помічницею ні своєму чоловікові, ні жодному іншому чоловікові, якого повчала. «Панувати» тут не означає учительського авторитету і не означає здорового чи бажаного Богом авторитету. Це радше означає захоплювати владу, як тепер можна знайти й в англійських перекладах Біблії.

Те, що Адама створено першим, не породжує авторитету. Тварин теж створено раніше за нього. Як приклад для цієї жінки в Ефесі Павло наводить Єву, яку ошукано. Цим він описує, що сталося з цією жінкою і що зрештою може статися з кожною жінкою і з кожним чоловіком. Звести можна кожного.

Адам отримав заповідь, коли Єви ще не було. Він мав би краще її навчити, а вона, можливо, мала б краще дати себе навчити.

Виводити звідси загальну заборону навчати для жінок, м’яко кажучи, неправдоподібно, і це суперечить іншим текстам, які передбачають, що жінки навчали (Прискилла та інші).

І наостанок: як Карсон пояснює слово «ганебно», залишається відкритим. Чи було б, отже, ганебно, якби жінка оцінювала пророцтво чоловіка? А якщо вона оцінює пророцтво жінки? Ганебно перед Богом чи для культурного контексту?

Eckhard J. Schnabel

Schnabel, E. J., *Der erste Brief des Paulus an die Korinther* («Перше послання Павла до коринтян», німецькою мовою)

Historisch-Theologische Auslegung Neues Testament, SCM R. Brockhaus/Brunnen Verlag, Witten/Gießen, 4-те видання 2018 р.

34 Настанову: **Жінки нехай мовчать на зібраннях церкви** — дехто розуміє так, що жінки на публічних богослужіннях узагалі не можуть брати участі, виступаючи зі словом. Інші вважають це твердження настільки проблематичним, що не вірять, ніби Павло міг дати таку настанову, і в результаті вилучають вірші 34-35 як непавлівську глосу.

Першої позиції дотримувалися від ранньої Церкви до реформаторів, причому Лютер, Шпенер (Spener), Цинцендорф (Zinzendorf) та інші допускали винятки, наприклад у ситуаціях, коли немає чоловіків. Деякі християнські групи й конфесії дотримуються цієї позиції досі і не допускають жінок, наприклад, до участі в читанні Писання чи в Господній вечері. Деякі тлумачі (і тлумачки), що вважають вірші 34-35 автентичними, бачать у цих твердженнях доказ мізогінної постави Павла і чоловічого шовінізму Біблії взагалі.

Багато тлумачів вилучають так званий уривок *mulier taceat* як непавлівську глосу чи інтерполяцію — або вірші 34-35, або вірші 33b-35, або вірші 33b-36. Для цієї джерелознавчої операції наводять текстологічні й літературно-критичні підстави. Щодо обговорення свідчень рукописів див. вище в розділі «Текстологічні примітки»: якщо застосувати звичайні критерії, то не може бути сумніву, що ці вірші належали до первісного тексту послання. Літературно-критичні підстави стосуються: 1. аргументу, що вірші 34-35 переривають хід думки; 2. вказівки на контекст, у якому йдеться про глосолалію і пророцтво та їхній внесок у збудування церкви, тоді як у віршах 34-35 нібито нічого з цього немає; 3. нібито непавлівських зворотів; 4. **суперечності між віршами 34-35 і 11:5, яку вважають вирішальним аргументом, називають «очевидною» і часто пов'язують із судженням, що її «за жодних умов неможливо усунути»**. Показове твердження, що висловлювання віршів 34-35, навіть якби воно походило від Павла, не мало б «богословської легітимності», бо йому бракує зрозумілого обґрунтування, потрібного для конкретної паренетичної настанови. На ці заперечення дано відповідь у ході екзегези.

Це завжди акт відчаю — вилучати як глосу текст, який очевидно належить до первісного тексту наявного документа. Ні богословські позиції, ні political correctness не є критеріями, які можуть із достатньою надійністю відповісти на питання про літературну автентичність. Екзегети не створюють самі текст, який мають тлумачити, а знаходять його готовим і мусять пояснити його якнайкраще. Пошук розв'язків, які сподіваються знайти через порівняння з подібними висловлюваннями автора і через ретельний аналіз контексту, для істориків річ сама собою зрозуміла. **Щодо складних текстів іноді доводиться задовольнятися поясненнями, які правдоподібні, але, можливо, не цілком задовільні. *Вилучення складного тексту — це ultima ratio, яка, на думку багатьох (і не лише консервативних) екзегетів, у випадку віршів 34-35 непотрібна.***

Деякі пропозиції, що намагаються пояснити вірші 34-35 як павлівський текст, неправдоподібні.

1. Висловлювання в 11:5 і в 14:34-35 відображають різні етапи коринтського листування; заповідь мовчання належить до пізнішого листа, у якому Павло на підставі новіших відомостей був змушений ужити суворіших заходів, щоб приборкати ентузіазм у Коринті. Не кажучи вже

про проблематичну гіпотезу поділу, це пояснення розбивається об посилання на інші церкви в 11:16 і в 14:33b.

2. Текст віршів 34-35 написав Павло, але не як свою думку, а **як цитату** з листа коринтян, у якому чоловіки-шовіністи хотіли заборонити жінкам говорити; у вірші 36 він цю позицію відкидає. ***У словах тексту немає жодних вказівок, які повідомляли б читачеві, що у віршах 34-35 ідеться про цитату, а у вірші 36 — про коментар Павла.***

3. У 11:5 Павло робить поступку щодо участі жінок, але неохоче, і у зв'язку з питанням покриття голови чи зачіски; у 14:34-35 ми чуємо його справжню думку. Проте те, що 11:5 є поступкою, неможливо підтвердити ні словами тексту, ні контекстом.

4. У 11:5 ідеться про приватні домашні молитовні зібрання, у 14:34-35 — про публічне богослужіння. Проте в розділі 11 ідеться всюди про зібрання церкви, яка тоді збиралася в домах, тобто різниці між домашніми зібраннями і зібраннями церкви не було.

5. У 11:5 ідеться про самотніх жінок, які можуть публічно пророкувати, тоді як у 14:34-35 — про заміжніх жінок. І те, й те — припущення, які не випливають із тексту з необхідністю і особливо щодо 11:5 неправдоподібні.

6. У реформаторів і пієтистів часто трапляється пояснення, що в 11:5 ідеться про жінок, які обіймали служіння і могли публічно молитися й пророкувати, а в 14:34-35 — про жінок без церковного служіння. Такого розрізнення не видно в тексті, і воно неправдоподібне для християнських церков I століття.

7. Павло дотримується рабинської традиції, за якою жінки на богослужінні не виконували офіційних функцій і не могли ставити запитань у домі навчання. Не кажучи вже про проблему датування відповідних рабинських текстів, це пояснення теж не витримує критики: Павло в 1 Посланні до коринтян ніде не розрізняє офіційні й неофіційні функції.

8. Павло в 14:34-35 припиняє заважальне **втручання в розмову або перебивання запитаннями** з боку жінок, а не натхненну Духом молитву й пророкування жінок. Це пояснення передбачає, що від вірша 33b розглядається інша проблема порядку на богослужінні, на що в тексті немає вказівки. ***Також незрозуміло, чому Павло говорить лише про жінок, які перебивають, адже цілком можна уявити й чоловіків, які перебивають.***

9. Правдоподібніша пропозиція, що Павло говорить про різні ролі жінок у церкві, які відображають два суспільні досвіди: у 11:5 ідеться про богослужбову молитву й пророкування, у 14:34-35 — про наради й навчальні бесіди чоловіків. Це пояснення E. і B. Штеґеманнів (E. und W. Stegemann) правильно визнає, **що відіграють роль культурні умовності, у яких мають значення уявлення чоловіків про честь і сором жінки**; непереконливе розрізнення «богослужбових дійств» і «нарад»; до того ж ці «наради», описані як «навчальні бесіди», залишаються такими ж блідими, як і привід для сорому. **Ключем до розуміння віршів 34-35 у контексті розділу 11 є вказівка 1. на авторитет: у вірші 34 Павло говорить про покору, у 11:2-12 — про чоловіка як «голову» жінки; 2. на стосунки жінок із чоловіками, яких вони можуть розпитати «вдома» (вірш 35); 3. на ганьбу (αἰσχρός, вірш 35). У віршах 34-35 ідеться, очевидно, про обставини, у яких відіграють роль культурні питання, де вирішальними були стосунки жінки з відповідальним за неї чоловіком — чоловіком, або батьком, або опікуном — і різниця між поведінкою на людях і поведінкою «вдома».** У безпосередньо попередньому

контексті йдеться про оцінювання пророчого слова (вірші 29-33), у наступному контексті у вірші 37 теж згадано пророків. ***Тому найправдоподібніше таке пояснення. У коринтській церкві жінки брали участь у процесі, через який пророцтва перевіряли й оцінювали (вірш 29).*** Чи мали вони самі харизму пророчого слова — можливо, але для реконструкції це не обов'язково. У ході цих оцінювань траплялися випадки, коли жінки висловлювали судження про пророцтва, які передали їхні чоловіки, батьки чи опікуни. **Критичний допит *pater familias* сприймали б як образу (αἰσχρός) для авторитету чоловіка чи батька і як підважування порядку домогосподарства, а отже, і церкви. Павло наказує жінкам ставити запитання, які вони мають щодо пророцтв своїх чоловіків, батьків чи опікунів, удома, щоб зберегти пристойність і для дому, і для церкви.**

Поширене заперечення проти цього тлумачення — вказівка, *що все це не так прямо написано в тексті*. Це правда, але **передумовні припущення мають виразні зачіпки в тексті (жінки, чоловік, дім, ганьба) і правдоподібні історично й культурно.** Єдине заперечення В. Шраґе (W. Schrage), що «навряд чи можна обґрунтувати, чому під прицілом має бути саме вірш 29b і чому здатність до пророцтва не має охоплювати й здатності до його можливого оцінювання», не витримує критики; воно не зважає на критерії публічної поведінки жінок, які в тодішньому суспільстві мали вирішальне значення.[39]

Жінки **нехай коряться** (ἀλλὰ ὑποτασσέσθωσαν). Протиставний сполучник ἀλλά показує, ***що мовчання жінок пов'язане з покорою жінок своїм чоловікам, тобто його не задумано «категорично» чи «загалом»***.

Зворот **як каже й Закон** (καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει) багато хто відносить до Буття 3:16 («до чоловіка твого прагнення твоє, а він пануватиме над тобою»), але це складно, бо там не йдеться ні про мовчання жінки, ні про покору жінки. Як текст, на який тут посилаються, пропонували також Числа 12:1-15: Маріям (Міріям), яка мала пророчий дар, була покарана Богом, коли поставила під сумнів авторитет Мойсея, тоді як Аарона, який теж поставив Мойсея під сумнів, не покарано. Рабинська екзегеза на пояснення того, що жінки на публічних богослужбових зібраннях не говорили, посилалася на Повторення Закону 22:16 («і скаже батько дівчини старшим»); у Sifre Deut 22,16 §235 (117b) сказано: «Звідси випливає, що жінка не має права говорити на місці чоловіка (або: замість чоловіка)». Правдоподібніше пояснення, що Павло загалом посилається на порядок творіння (Буття 2).

Ідеться не про говоріння (λαλεῖν) загалом, а про таке говоріння, яке приносить «ганьбу» (αἰσχρόν ἐστιν), тобто є непристойним, ганебним, скандальним. У 11:5 Павло говорив про жінок, які моляться з непокритою головою і тим безчестять свою «голову», тобто приносять ганьбу своєму чоловікові. Тут той самий культурний контекст: жінка на людях, на зібранні церкви, не повинна ображати честь свого чоловіка і так завдавати йому ганьби.

Коли жінка на богослужінні молиться або пророкує, вона не приносить своєму чоловікові ганьби. Але коли вона критичними запитаннями перевіряє справжність його пророчого слова, то таки приносить йому ганьбу — перехресний допит завжди прикра й принизлива справа, тим більше коли він має негативний результат, — і тому жінки (дружини) не повинні брати участі в цьому процесі.

Коментар HJR: Рідко можна щось додати до праць Шнабеля (Eckhard J. Schnabel), чого він сам не назвав би чи не продумав. Його коментарі — великий здобуток. У всіх названих тут фахівців аргу-

менти мають різну вагу, а отже, і висновки різні. Його пояснення правдоподібне, але, як він сам визнає, не так прямо випливає з тексту. Можливо, це найкраща з усіх спроб пояснення. Можливість, що цей текст є цитатою — як і деякі інші місця в цьому посланні, — він відкидає без переконливого обґрунтування. Суперечність цих віршів їхньому оточенню і сумніви в їхній автентичності, на мою думку, розглянуто в нього надто коротко. У кожному разі йому ясно, що це не може бути заповідь повного мовчання, хоч як це крутити.

Підсумок і особисті висновки

Є чотири головні позиції (з варіантами) щодо тлумачення цих двох віршів:

- Абсолютне мовчання жінок на богослужінні
- Умовне або ситуативне мовчання, тобто належна участь (якої так само вимагають і від чоловіків), — у деяких з обмеженням: жодного навчання, а тому й жодного оцінювання пророцтв
- Ідеться про цитату, яку Павло наводить, щоб її спростувати.
- Ідеться про пізнішу вставку, яка не походить від самого Павла.

Жоден із цих варіантів не певний на 100 % і не позбавлений проблем! По суті я нічого не можу додати до попередніх внесків. Я схиляюся до цитати або до глоси, тобто непавлівської вставки. Моя головна причина:

Вірш 34, на мою думку, — це заповідь абсолютного мовчання. Жінкам не дозволялося навіть ставити запитання (вірш 35). Якщо їм не дозволялося навіть ставити запитання, то для мене це означає абсолютне мовчання.

Але в контексті розділу 14 і всього послання це неможливо. Передусім 1 Коринтян 11:5 — це принципове твердження. Воно описує загальну практику — і на зібранні, і поза ним. Тлом тут є духовні дари, які отримують і чоловіки, і жінки, і загальне священство (про яке, щоправда, Послання до коринтян прямо не говорить). Це неможливо й у світлі всього Нового Завіту. Проти цього свідчить те, як Ісус поводився з жінками. Проти цього свідчить і те, що Павло мав співпрацівниць, і те, як він описує їхнє служіння.

Згаданого Закону не знайти — посилання на Буття 2 чи 3 дуже туманні і вже самі є тлумаченням у патріархальному напрямі. Так стосунки статей визначають не симетрично, а асиметрично-ієрархічно, і цим обґрунтовують покору й мовчання. Якщо ж тлумачити стосунки перших людей як рівність, ці обґрунтування розвалюються самі собою. Покора в Новому Завіті завжди взаємна, і в Божому Царстві та в Його Церкві вона ніколи не обґрунтовується ієрархічними відмінностями. У Христі їх скасовано — не у світі і його стосунках, але в церкві, яка вже є новим творінням. Отже, хто помиляється щодо Буття 2 і 3, той не зможе добре тлумачити тексти Павла.

- Якщо це вставка, то вона здається мені фальшивим насінням, тобто кукілем, який посіяно між добрим насінням і який росте аж до кінця. Історія впливу цих двох віршів, на мою думку, — катастрофа. Мовчазні жінки — це саме те, чого хоче давній змій, — так само як і мільйони годин досліджень і суперечок, щоб з’ясувати, що можуть означати ці слова. Чи може Бог таке допустити? Він допускає ще багато чого, чого ми не розуміємо!
- Як цитата це має сенс, бо це не слова й думки Павла. Але й тоді ця цитата, на мою думку, не надто добре пасує до цього місця.

- Якщо це слова Павла, то він не міг мати на увазі абсолютного мовчання. У такому разі я вважав би найкращим поясненням у безпосередньому контексті заборону оцінювати пророцтва (чоловіка).

«Скінчився час, і всі стоять в тривозі,

завіса впала — а питання на порозі.» (Вільно за Бертольтом Брехтом (Bertolt Brecht), «Добра людина із Сезуану» (*Der gute Mensch von Sezuan*); знайдено в Ервіна Шмідта (Erwin Schmidt) на ту саму тему.)

Ще раз про рух «Братів»

Хто прочитав окремі уривки, побачить, що саме рух «Братів» обстоював, утілював і захищав заповідь абсолютного мовчання. Я сам виріс у цьому русі, у гілці так званих «ексклюзивних» (закритих). Лише у 40 років, після переїзду, я перейшов до поміркованої християнської церкви (Кемптен). До того часу я сам обстоював цю версію «Братів». Щоправда, мушу визнати, вона завжди, відколи себе пам'ятаю, здавалася мені підозрілою. Не тому, що я феміністка. Моє серце ніколи не могло сказати на це повне «так». І перед християнами поза «Братами» я ніколи не міг обґрунтувати її по-справжньому переконливо. Якщо почитати інших екзегетів, про яких я знаю, що вони вірні Біблії й люблять Боже Слово, то можна побачити: вони цього погляду не поділяють. Чому ні? Інакше кажучи: що такого особливого, такого вартого захисту знаходять брати з руху «Братів» у цій заповіді мовчання? Я вважаю, треба ж надзвичайно ретельно перевірити, чому це має стосуватися сестер, тобто 50 % присутніх. Тим більше коли два короткі речення тлумачать так далекосяжно і на шкоду церкві. І коли цей рух ставиться до них майже як до однієї зі своїх відмітних ознак і навіть обґрунтовує ними своє відокремлення.

Справді, немає жодної позитивної заповіді, жодного заклику до сестер молитися й пророкувати на богослужбовому зібранні. Цей аргумент із мовчання[40] можна так тлумачити на свою користь. Але я так само добре міг би сказати: це було настільки само собою зрозумілим правилом і підкріпленим апостольськими писаннями (і це теж аргумент із мовчання), що такий заклик був зовсім не потрібен.

Таких людей з їхніми дарами й служіннями і такі події, якщо бути неупередженим, неможливо уявити без публічного говоріння — і без говоріння на зібранні теж:

Дії 2:17-18: І станеться в останні дні, говорить Бог, що Я виллю від Мого Духа на всяке тіло, і ваші сини й ваші дочки пророкуватимуть, і ваші юнаки бачитимуть видіння, і вашим старим снитимуться сни. 18 І навіть на Моїх рабів і на Моїх рабинь Я в ті дні виллю від Мого Духа, і вони пророкуватимуть.

Дії 21:8-9: А наступного дня ми вирушили й прибули до Кесарії; і ввійшли до дому Пилипа, благовісника, що був одним із сімох, і залишилися в нього. 9 А він мав чотири дочки, дівиці, що пророкували.

Пророкування (тобто говорити від Бога і за Нього) у Павла — істотна складова церковного зібрання: «Тож, брати мої, ревно прагніть **пророкувати** і не забороняйте говорити мовами» (1 Коринтян 14:39). Дії 2 — це ж якраз початок цього зібрання / помісної церкви / Церкви. Для неї і в ній відбувається пророкування, передречене навіть у Старому Завіті. Ці чотири дочки — питаю я — де вони пророкували? Удома? Але для кого? Чи до них ходили, як до оракула? Навряд. На базарі? Мабуть, ні. На зібранні? Найімовірніше, бо саме там Павло поміщає пророкування.

Римлян 16:1: Поручаю ж вам Фіву, сестру нашу, яка є також служебницею (diakonos) церкви в Кенхреях.

Як можна уявити, що хтось є служебницею церкви, не маючи права нічого сказати, коли церква збирається?

Римлян 16:12: Вітайте Трифену й Трифосу, що трудяться в Господі. Вітайте улюблену Персиду, що багато потрудилася в Господі.

Як можна невимушено уявити, що хтось трудиться в Господі, нічого не кажучи, коли церква збирається?

Филип'ян 4:2-3: Еводію умовляю і Синтихію умовляю, щоб були однодумні в Господі. 3 Так, прошу й тебе, мій вірний співслуго, допомагай їм, бо вони боролися разом зі мною в Євангелії …

Як можна боротися разом за Євангеліє, не маючи права нічого сказати на богослужінні? Обидві жінки, схоже, були провідницями в церкві у Филипах. Інакше чому саме їхню незгоду вважали загрозою для всієї церкви? Усе це ні зрозуміти, ні уявити неможливо, якщо вони ніколи нічого не казали в зібраній церкві.

Колоссян 4:15: Вітайте братів у Лаодикії, і Німфу, і церкву, що в її домі.

У домі Німфи збиралася церква. Вона як господиня надала його в розпорядження, можливо, тому, що вона або її чоловік були заможні. Чи можна неупереджено уявити, що вона ніколи не подала голосу на богослужінні?

Звісно, можна пояснювати всі ці тексти — а їх є ще більше — лише крізь лінзу 1 Коринтян 14:34-35. Тоді доходять інших висновків. Так цим двом віршам віддавали б право остаточного тлумачення щодо всіх інших наведених тут текстів. Але таке рішення хибне, бо воно нехтує більшою вагою всіх інших текстів. Це не ретельне зважування й порівнювання, а, на жаль, довільне рішення. Передусім ще й тому, що цю заповідь мовчання однозначно не підтримує жодне інше місце Біблії.

А втім, саме рух «Братів» обстоював загальне священство віруючих. Це була його візитівка і його сила. Але як можна було забути сестер, коли приносили жертви хвали й подяки, мені незрозуміло — саме через велике знання Писання в «Братів». Те, що сестри теж приносять духовні жертви, співаючи разом і внутрішньо, мовчки молячись разом, — це лише вбоге заспокоєння. Дух вільний діяти через жінок і чоловіків. Чи, може, Дух на зібранні діє лише в чоловіках?

Hans-Jörg Ronsdorf, Аугсбург, 1 листопада 2022 р.

Тим часом мені стали відомі нові факти з дослідження тексту. Вони, схоже, рішуче підтверджують моє висловлене вище припущення: ці два вірші походять не від Павла, а отже, не мають сили. Переношу сюди відповідні тексти з 4-го видання моєї книжки «Жінки, простіть нам!» (*Frauen, vergebt uns!*):

Як я натякнув у передмові до 4-го видання, цей підрозділ 6.2.8 книжки доповнено, бо є нові (принаймні для мене) пізнання, пов'язані з давніми рукописами. Філіп Бартон Пейн (Philip Barton Payne) інтенсивно працював над цією темою і, як і деякі інші дослідники тексту, виявив такі особливості: у деяких рукописах вірші 34 і 35 стоять там, де вони стоять у наших Бібліях, а в інших рукописах — після вірша 40. Відносно довгий текст перенесено. Це дуже незвично і дає підстави для такого припущення: ці вірші вставлено пізніше. Їх було записано на полях, і зазвичай насту-

пний переписувач вставляв їх, бо їх, можливо, раніше пропустили. Він вирішував, куди їх вставити.

Цю тезу підкріплює відкриття в Codex Vaticanus (Ватиканському кодексі), одному з найоб'ємніших і найважливіших кодексів IV століття. Там ці вірші справді позначено як вставку:

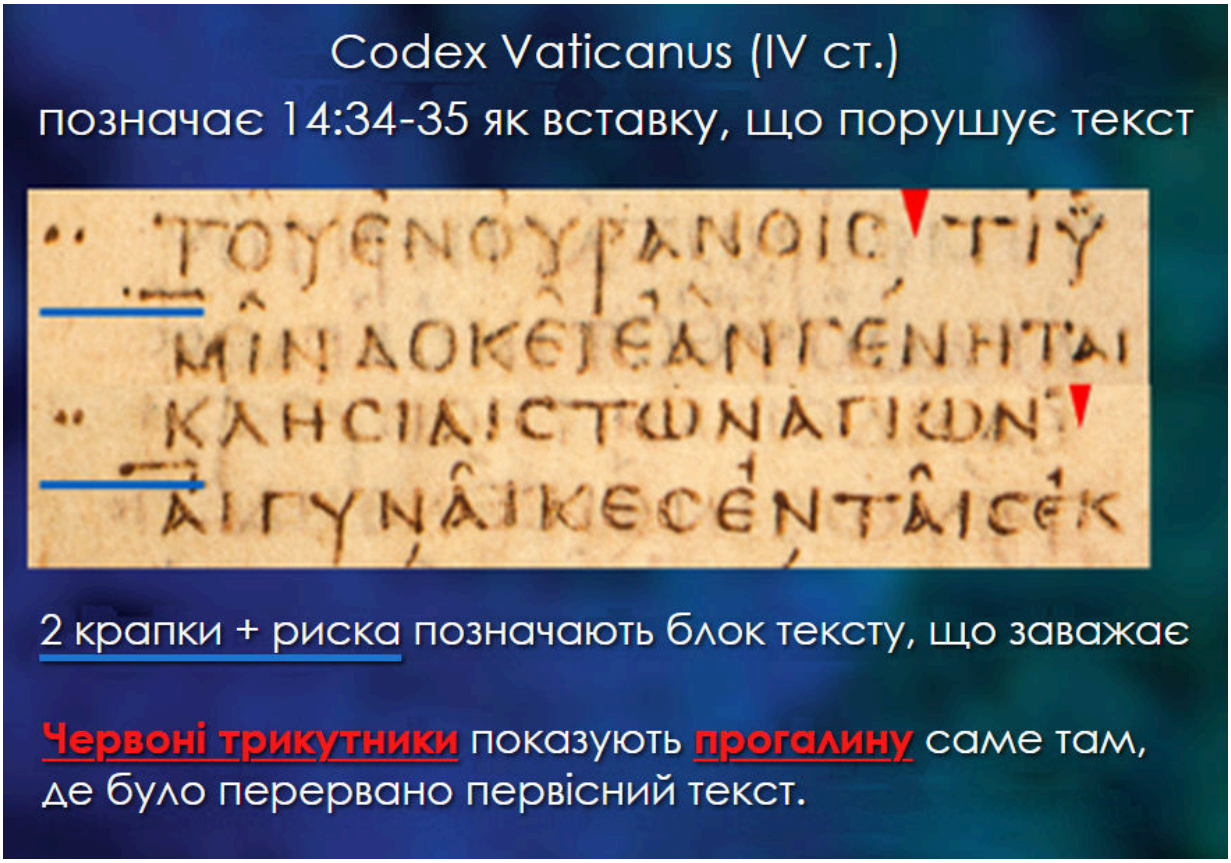

Джерело зображення: Biblioteca Apostolica Vaticana

Цитую щодо цього Філіпа Б. Пейна, який провів тут новаторське дослідження: «Сім причин, що випливають із рукописів, і дев'ять причин, що випливають зі слів у цих віршах, переконують мене й багатьох інших, що їх не було в первісному посланні Павла, а додано пізніше. Тепер я підсумую лише три. По-перше, очевидний зміст цих віршів суперечить твердженням цього розділу, що «всі» можуть навчати й пророкувати, і ствердженню з розділу 11:5, що жінки пророкують. По-друге, у рукописах Павлових послань немає іншого уривка, хоча б приблизно такого довгого, який (у різних рукописах) стояв би у двох різних місцях так далеко одне від одного без очевидної причини.»

«По-третє, найдавніша Біблія позначає ці вірші як пізніше несправжнє доповнення. По-перше, ці вірші суперечать багатьом іншим твердженням цього розділу. Щоб уникнути суперечностей, багато хто каже, що Павло змушує замовкнути лише заважальну балаканину або, як уперше запропоновано 1962 року, лише оцінювання пророцтв. Але ці тлумачення не узгоджуються з необмеженою вимогою мовчання, яку в цьому уривку тричі з притиском повторено. Якщо вірш 34 забороняє лише оцінювання пророцтв, то він дозволяє й ті висловлювання, які заборонено у вірші 35. Зрештою, ставити запитання з бажання чогось навчитися — це щось цілком інше, ніж оцінювати пророцтва, і це рідко заважає. Ці тлумачення ведуть до того, що Павло суперечив би тому, що щойно написав. По-друге, в усіх «західних» грецьких рукописах ці вірші стоять після вірша 40, а в більшості інших рукописів — після вірша 33. Ось знаменитий «західний» Codex D VI століття. Пер-

ший повний абзац цього зображення — кінець розділу 14. Наступний абзац — вірші 34 і 35. Останнім абзацом починається розділ 15. Два різні місця, де стоять вірші 34 і 35, наводять на думку, що хтось записав їх на полях, а пізніші переписувачі вставили їх або після вірша 33, або після вірша 40. Дозвольте пояснити:»

«Основний принцип визначення первісного тексту Святого Письма такий: «Текст, який найкраще пояснює походження інших текстів, найімовірніше, і є первісним текстом». Жоден рукопис Павлового послання не переносить без видимої причини жодного великого блоку тексту хоча б приблизно так далеко, і жоден ранній читач не критикував розташування цього тексту. Але для переписувачів було звичним копіювати текст із полів в основний текст. Codex Vaticanus четвертого століття, наприклад, містить 20 місць із давнім текстом на полях тексту Матвія. Усі, крім 3, увійшли в основний текст практично всіх пізніших рукописів. Греки твердо вірили, що жінки на публічних зібраннях мають мовчати. Тож не дивно, що якийсь читач колись до 200 р. н. е. дописав на полях «відому чи поширену мудрість», яку висловлюють ці вірші. Єдине пояснення двох місць, де стоять ці вірші, яке узгоджується з відомими звичаями переписувачів, полягає в тому, що хтось спершу записав ці два вірші на полях рукопису, а пізніші переписувачі вставили їх або після вірша 33, або після вірша 40. Здоровий глузд підказує, що щось звичайне — вставляння тексту з полів в основний текст — імовірніше, ніж щось настільки незвичайне, що іншого такого випадку не відомо, — перенесення такої кількості тексту так далеко без очевидної причини. Потретє, наша найдавніша Біблія, Codex Vaticanus, який широко хвалять за його точність, позначає ці вірші, що змушують жінок мовчати в церкві, як несправжню, хибну вставку. Проте правда, що вірші 34-35 трапляються десь (тобто після вірша 33 або 40) в усіх збережених рукописах, а це вимагає надзвичайно ранньої вставки. Але не лише Vaticanus позначає їх як несправжні. Єпископ Віктор звелів записати на нижньому полі Codex Fuldensis виправлений текст, у якому цих віршів немає, а незахідний текст MS 88 пропускає їх після вірша 33, але вставляє після вірша 40 із символами, які показують, що вони мали б іти після вірша 33. Оскільки в текстових свідченнях Віктора до 1 Коринтян цих віршів немає, твердження Дена Воллеса (Dan Wallace), що «ці вірші трапляються в усіх текстових свідченнях до 1 Коринтян», неправдиве (https://bible.org/article/textual-problem-1-corinthians-1434-35). Дослідники тексту приписують різним текстам в одному й тому самому рукописі різні позначення рукописів. Уривок 14:34-35 трапляється не в усіх текстах, які розрізняють за цими окремими позначеннями рукописів. ***Неправда, що текст 14:34-35 «підтримують» усі рукописи.»***

У ***Codex Fuldensis*** (оригінал зберігається у Фульді) внизу записано текст без віршів 34 і 35 як виправлення або примітку. Переписувач у середині VI ст., очевидно, мав перед собою текст без цих віршів.

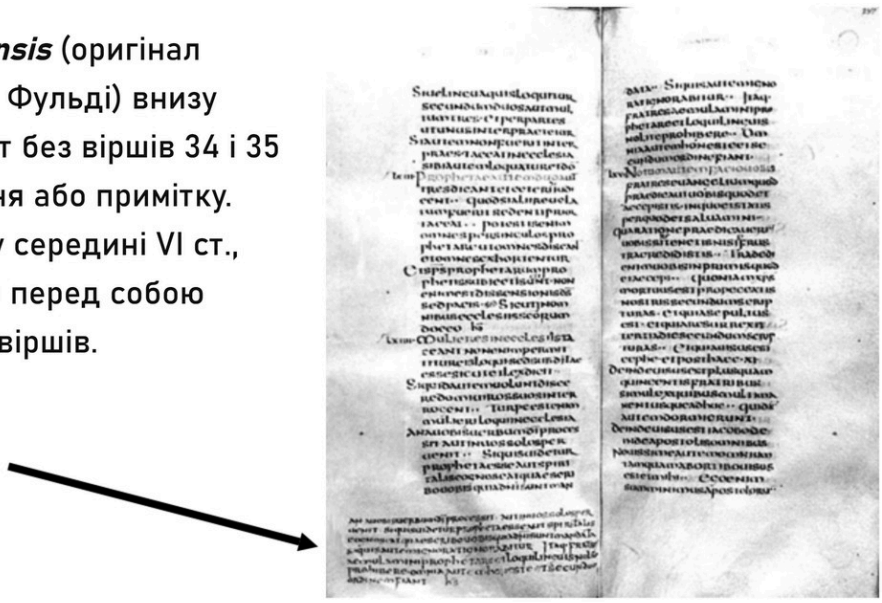

Codex Fuldensis (F) — рукопис Вульгати, що містить текст 23 канонічних книг Нового Завіту, а також Діатесарону та Послання до лаодикійців. Це один із найдавніших датованих рукописів Нового Завіту і єдиний ранній новозавітний рукопис, про який відомо, що його видав визначний учений — єпископ Віктор Капуанський (Victor von Capua). Він другий важливий свідок тексту Вульгати, найважливіший і найдавніший свідок повного тексту Діатесарону. Кодекс — важливе, якщо не найважливіше свідчення в дискусії про автентичність тексту 1 Коринтян 14:34-35. Його написано в 541-546 роках у Капуї з доручення єпископа Віктора, а сам він особисто перевірив і виправив його. Наприкінці Апокаліпсиса стоїть дата 2 травня 546 р., написана самим Віктором. Віктор перевірив текст кодексу вдруге, тому є й друга дата — 12 квітня 547 р.

«Відомий римо-католицький учений Джозеф А. Фіцмаєр (Joseph A. Fitzmyer) констатує, що «більшість сучасних тлумачів» доходить висновку, що цей текст [14:34-35] — пізніше доповнення. Дослідниця тексту Кім Гейнс-Айцен (Kim Haines-Eitzen) констатує це щодо «майже всіх сучасних учених». Ґордон Фі (Gordon Fee), мабуть, найавторитетніший євангельський дослідник тексту, доводить, що цих віршів не було в посланні Павла, а їх дописали на полях рукопису й пізніші переписувачі вставили їх або після вірша 33, або після вірша 40. Моя книжка Man and Woman, One in Christ, 226-227, називає п’ятдесят п’ять досліджень, які доходять висновку, що 1 Коринтян 14:34-35 не було в первісному посланні Павла. На сторінках 227-53 наведено сім зовнішніх причин, а на сторінках 253-65 — дев’ять внутрішніх причин, чому текст походить не від Павла, а на сторінках 265-67 дано відповіді на заперечення проти глоси. Загалом, на мою думку, текстологічні дані переконливо свідчать, що це глоса, яку, імовірно, написав якийсь читач до 197 р. н. е.»

Остаточна оцінка

Цитую іншого автора, Ендрю Бартлетта (Andrew Bartlett), який дуже ретельно опрацював цю тему, з його книжки Men and Women in Christ: «Деякі читачі, можливо, відчувають, що вилучення віршів 34-35 — це надто зручно. Це зрозуміло. Нас слушно вчать ставитися вкрай скептично до пропозицій вилучати з Біблії складні тексти. Важливо наголосити, що тут ми маємо справу не з аргументами на користь несправжності, які ґрунтуються лише на внутрішніх доказах. Якби проблема з цими віршами обмежувалася тим, що вони не узгоджуються зі своїм контекстом, що вони містять очевидну помилку щодо змісту Старого Завіту і що не знайдено такого тлумачення,

яке надало б їм задовільного сенсу, ми залишили б їх у тексті, визнали б свої межі й сподівалися б на нове світло в майбутньому. Тут треба пояснити й зовнішні ознаки. Як сталося, що ці слова в різних рукописах стоять у різних місцях? Щось пішло не так, але що? Як ми бачили, найімовірніше розв'язання щодо цієї ознаки зовнішніх доказів полягає в тому, що вірші 34-35 походять не від Павла, а з раннього коментаря на полях, який потрапив в основний текст.»

«Це додатково підтверджують примітки єпископа Віктора в Codex Fuldensis, які вказують на існування тексту, де цих двох віршів зовсім немає. І якщо погляд Пейна (Payne) на докази з Codex Vaticanus правильний, це ще одне підтвердження. Якщо скласти зовнішні й внутрішні докази, аргументи на користь відкинення цих двох віршів однозначні. Вилучити їх — це не ідеологічний хід; ідеться про те, щоб іти за доказами. У принципі це не відрізняється від відкинення інших доповнень (як-от закінчення Євангелія від Марка, Івана 5:3-4 чи Дії 24:6-7), які з'явилися в тексті, якийсь час були в наших Бібліях, а потім їх вилучили, коли перевірка наявних доказів привела до висновку, що вони, імовірно, усе ж не автентичні. Щонайменше наші Біблії мали б містити примітку на зразок такої: свідчення рукописів указують на те, що вірші 34 і 35 можуть бути пізнішим доповненням, яке походить не від Павла, і тому їх слід опустити. Краще було б надрукувати вірші 34-35 курсивом або винести в примітку разом із поясненням, що характер розбіжностей у рукописах дає підстави вважати їхню справжність сумнівною. «Закон Господній досконалий, віджив-ляє душу» (Псалом 18 (19):8). Я не пропоную цього тут як критерій справжності. Але якщо деякі читачі почувалися винними, що їхні душі не дістали великого відживлення з 1 Коринтян 14:34-35, то тепер вони, можливо, зможуть полегшено зітхнути: цим віршам, можливо, зовсім не місце в Біблії.»

Дозвольте мені завершити цей розділ так: я вже знав цей погляд, коли писав цю книжку, але не наважувався поставити цей текст під сумнів. Але тепер факти такі, що ці два вірші майже неможливо й далі розуміти як натхненне Боже Слово. Різниця тут разюча. Чому? Бо всі спроби пояснення (крім тези про цитату) розбиваються об те, що це абсолютна заповідь мовчання. У всіх тлумаченнях спроби пояснення стикаються з ясністю цієї вимоги. Але ця вимога походить не від Павла, а відповідає світському мисленню. Як трагічно! Адже тим, хто заступається за жінок, закидають фемінізм і пристосування до світу. Чи могло бути так, що ворогові, супротивникові й тому, хто вносить сум'яття, вдалося протягти в Біблію щось таке, що в усі століття мало фатальні наслідки для жінок Церкви і для Церкви загалом? Як нам вийти з такої трагічної ситуації? Наскільки тяжке це хибне припущення, аж до сьогодні?

Тут треба остаточно й ясно визначитися і подивитися фактам в очі.

Нехай Бог буде милостивий до нас!

Наприкінці цього розділу прочитайте текст з Послання до коринтян без віршів 34 і 35 і переконайтеся, наскільки він так послідовний і змістовний:

«Бо ви всі можете один за одним пророкувати, щоб усі навчалися і всі втішалися. І духи пророків коряться пророкам. Бо Бог не є Богом безладдя, а миру, як у всіх зібраннях святих. Хіба від вас вийшло Боже Слово? Чи до вас самих воно дійшло? Якщо хтось думає, що він пророк або духовний, нехай визнає, що те, що я вам пишу, — це Господня заповідь. А якщо хтось не знає, то нехай не знає. Тож, брати мої, ревно прагніть пророкувати і не забороняйте говорити мовами. А все нехай відбувається пристойно й у порядку.» (1 Коринтян 14:31-33, 36-40)

Не було й немає заповіді мовчання для жінок на зібраннях церкви Ісуса! До цього можна дійти без знання грецької і без тези про цитату. Невже справді може бути, що апостол, у якого було багато співробітниць, яких він називає на ім'я, на яких покладався, які боролися разом із ним за Євангеліє, заборонив їм відкривати рота?

Наостанок я запитую: хто найбільше зацікавлений у тому, щоб сестри мовчали? Щоб половина Тіла Христового замовкла? Щоб жінки не доповнювали чоловіків у зібранні? Це давній змій, супротивник і руйнівник, батько неправди й душогуб від початку. Тільки його ворожнеча до жінки може бути причиною такого засліплення. За це чоловіки в керівництві й навчанні колись нестимуть відповідальність.

Hans-Jörg Ronsdorf

Аугсбург, 22 вересня 2023 р.

Примітки

1. Kelly, W., *Einführende Vorträge zum Neuen Testament*, XV, Faithlife, Bellingham, WA 2022, 11.
2. Grant, F. W., *The numerical Bible; being a revised translation of the Holy Scriptures with expository notes: arranged, divided, and briefly characterized according to the principles of their numerical structure: Acts to 2 Corinthians (Study Text)*, Loizeaux Brothers, Neptune, NJ 1901, 523.
3. Hole, F. B., *Grundzüge des Neuen Testaments*, Christliche Schriftenverbreitung, Hückeswagen 1989, 972–973.
4. MacDonald, W., *Kommentar zum Neuen Testament*, Christliche Literatur-Verbreitung, Bielefeld 2018, 7-ме видання, 761–762.
5. Strack, H. L. - Billerbeck, P., Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung Oskar Beck, München 1922–1926, т. 3, 467.
6. Strack, H. L. - Billerbeck, P., Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung Oskar Beck, München 1922–1926, т. 3, 469.
7. Henry, M., *Matthew Henry's commentary on the whole Bible: complete and unabridged in one volume*, Hendrickson, Peabody 1994, 2271.
8. Schlatter, A., *Die Korintherbriefe: Ausgelegt für Bibelleser*, VI, Schlatters Erläuterungen zum Neuen Testament, Evangelische Verlagsanstalt, Berlin 1954 (2-ге видання), 154–155.
9. Morris, L., *1 Corinthians: an introduction and commentary*, VII, Tyndale New Testament Commentaries, InterVarsity Press, Downers Grove, IL 1985, 192–194.
10. Ciampa, R. E. - Rosner, B. S., «1 Corinthians», у *Commentary on the New Testament use of the Old Testament*, Baker Academic; Apollos, Grand Rapids, MI; Nottingham, UK 2007, 743.
11. Ґрунтовний захист традиційного погляду див. у: Archibald Robertson, Alfred Plummer. A Critical and Exegetical Commentary on the First Epistle of St Paul to the Corinthians. цит. праця. с. 324-328 і — також проти теорії цитати — у: Arthur Rowe. «Silence and the Christian Women of Corinth: An Examination of 1 Corinthians 14:33b-36». Communio viatorum (Ecumenical Institute of the Comenius Faculty, Прага) 33 (1990) 1-2: 41-84.
12. Daniel C. Arichea. «The Silence of Women in the Church». Bible Translator 46 (1995) 101-112, тут с. 102-104.
13. У хронологічному порядку прихильниками теорії цитати в 1 Коринтян 14:34-36 — наскільки мені відомо — слід назвати: Jessie Penn-Lewis. The Magna Charta of Woman. The Overcomer Book Room: Bournemouth (GB), 1919 (див. передрук 1975 р. нижче); Katharine Bushnell. God's Word to Women. власне видання: Oakland (CA, USA), б. р. (бл. 1918); там само 1930, параграфи 189-215 Katharine Bushnell. 101 Questions Answered: A Woman's Catechism - God's Word to Women. Lowes Ltd.: Southport (GB), б. р. (бл. 1930; 72 с.). с. 23-26; John A. Anderson. Women's Warfare and Ministry: What Saith the Scriptures? David Waldie: Stonehaven (GB), 1933. с. 20-26; Katharine Bushnell. Was sagt Gott der Frau. Berlin, 1936. бл. 130 с.; Katharine Bushnell. The Badge of Guilt and Shame. Southport (GB) б. р.; Ernestine von Trott zu Solz. Die Stellung der Frau nach der Bibel. Landheim Salem e. V.: Asendorf, б. р. 47 с. с. 33-37; J. C. Hurd. The Origin of I Corinthians. Seabury: New York, 1965. с. 186-195; Joyce Harper. Women and the Gospel. C. B. R. F. Occasional Paper 5. Christian Brethren Research Fellowship: Pinner (GB), 1974. с. 14-19+8-9; Jessie Penn-Lewis. The Magna Charta of Woman. Bethany House Publ.: Minneapolis, 1975 (передрук видання 1919 р.). 103 с. 21-34; Walter C. Kaiser, Jr.

«Paul, Women, and the Church». Worldwide Challenge 3 (1976) Sept: 9-12; Neal M. Flanagan, Edwina Hunter Snyder. «Did Paul put down women in 1Cor 14: 34-36?». Biblical Theology Bulletin (New York) 11 (1981) 10-12; David W. Odell-Scott. «Let the Women Speak in Church: An Egalitarian Interpretation of I Cor. 14.33b-36». Biblical Theology Bulletin 13 (1983) 90-93; C. H. Talbert. «Paul's Understanding of the Holy Spirit: The Evidence of 1 Corinthians 12-14». Perspectives in Religious Studies 11 (1984) 95-108, тут с. 105-107; Chris Ukachukwu Manus. «The Subordination of the Women in the Church: 1 Co 14:33b-36 Reconsidered». Revue Africaine de Théologie 8 (1984) 16 (Oct) 183-195; David W. Odell-Scott. «In Defense of an Egalitarian Interpretation of 1 Cor 14.34-36». Biblical Theology Bulletin 17 (1987) 3: 100-103; Robert W. Allison. «Let Women be Silent in the Churches (1Cor. 14. 33b-36) What Did Paul Really Say, and What Did it Mean». Journal for the Study of the NT 32 (1988) 27-60; Gilbert Bilezikian. Beyond Sex Roles: A Guide for the Study of Female Roles in the Bible. Baker Book House: Grand Rapids (MI), ²1989. с. 144-153; Daniel C. Arichea. «The Silence of Women in the Church». Bible Translator 46 (1995) 101-112; як одну з можливостей теорію цитати розглядає: Jerome Murphy-O'Connor. «Interpolations in 1 Corinthians». Catholic Biblical Quarterly 48 (1986) 81-94, тут с. 91.

14. Neal M. Flanagan, Edwina Hunter Snyder. «Did Paul put down women in 1Cor 14: 34-36?». цит. праця. с. 10+12.
15. Daniel C. Arichea. «The Silence of Women in the Church». цит. праця. с. 109 і Chris Ukachukwu Manus. «The Subordination of the Women in the Church: 1 Co 14:33b-36 Reconsidered». цит. праця. с. 189.
16. Robert W. Allison. «Let Women be Silent in the Churches (1Cor. 14. 33b-36)». цит. праця. с. 44-45. Також Archibald Robertson, Alfred Plummer. A Critical and Exegetical Commentary on the First Epistle of St Paul to the Corinthians. цит. праця. с. 325 і Daniel C. Arichea. «The Silence of Women in the Church». цит. праця. відносять текст до Буття 3:16, але виходять з того, що Павло так розумів (або неправильно розумів) Буття 3:16.
17. Joyce Harper. Women and the Gospel. C. B. R. F. Occasional Paper 5. Christian Brethren Research Fellowship: Pinner (GB), 1974. с. 14-15; John A. Anderson. Women's Warfare and Ministry: What Saith the Scriptures? David Waldie: Stonehaven (GB), 1933. с. 20-26.
18. Joyce Harper. Women and the Gospel. цит. праця. с. 14 (з Мегіли, книги Талмуду).
19. S. Aalen. «A Rabbinic Formula in I Cor. 14,34». с. 513-525 у: F. L. Cross (ред.). Studia Evangelica II. Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur 87. Akademie-Verlag: (Східний) Берлін, 1964.
20. Gilbert Bilezikian. Beyond Sex Roles: A Guide for the Study of Female Roles in the Bible. Baker Book House: Grand Rapids (MI), ²1989. с. 144-153.
21. Там само. с. 145.
22. Там само.
23. Там само. с. 147.
24. Там само. с. 149.
25. Там само.
26. Там само. с. 151.
27. Там само. с. 248-249.
28. Там само. с. 151-152.
29. Там само. с. 248.
30. C. H. Talbert. «Paul's Understanding of the Holy Spirit». цит. праця. с. 105 з посиланням на «Montgomery translation of the New Testament, early in the century», а також на David W. Odell-Scott. «Let the Women Speak in Church». цит. праця. і Neal M. Flanagan, Edwina Hunter Snyder. «Did Paul put down women in 1Cor 14: 34-36?». цит. праця.
31. C. H. Talbert. «Paul's Understanding of the Holy Spirit». цит. праця. с. 106.
32. Найдокладніше Gottfried Fitzer. «Das Weib schweige in der Gemeinde»: Über den unpaulinischen Charakter der mulier-taceat-Verse in 1. Korinther 14. Theologische Existenz Heute 110. C. Kaiser: München, 1963; у євангельському середовищі: Gordon D. Fee. The First Epistle to the Corinthians. цит. праця. с. 699-707 (проти цього D. A. Carson. ««Silent in the Churches»: On the Role of Women in 1Corinthians 14:33b-36». с. 140-153 у: John Piper, Wayne Grudem (ред.). Recovering Biblical Manhood and Womanhood. Crossway Books: Wheaton (IL), 1991. с. 141-145); інші: Jerome Murphy-O'Connor. «Interpolations in 1 Corinthians». Catholic Biblical Quarterly 48 (1986) 81-94, тут с. 90-92; Elizabeth Schüssler Fiorenza. Zu ihrem Gedächtnis. Chr. Kaiser: München, Grünewald: Mainz, 1988. с. 287-291; G. W. Trompf. «On Attitudes Toward Women in Paul and Paulinist Literature: 1 Corinthians 11: 3-16 and Its Context». The Catholic Biblical Quarterly 42 (1980) 196-215; Karl Hermann Schelkle. ««Denn wie das Weib aus dem Mann ist, so auch der Mann aus dem Weib» (1Kor 11,12): Zur Gleichberechtigung der Frau im Neuen Testament». Diakonia 15 (1984) 85-90, тут с. 87; Hans Conzelmann. Der erste Brief an die Korinther. Kritisch-exegetischer Kommentar über das Neue Testament 5. ¹²1981 (²1981 нової редакції). до цього місця; (проти Концельмана висловлюються: C. K. Barrett. A Commentary on The

First Epistle to the Corinthians. A & C Black: London, 1968. с. 333 і Mary Evans. Women in the Bible. The Paternoster Press: Exeter, 1983. с. 95-96).

33. В усіх важливих свідках західного тексту 1 Коринтян 14:34-35 стоїть після 1 Коринтян 14:40, і, на думку консервативного євангельського тлумача Gordon D. Fee. The First Epistle to the Corinthians. цит. праця. с. 699-707, це можна пояснити лише тим, що ці вірші додано пізніше. Інші текстологічні підстави для пізнього походження віршів 34-35 нещодавно навів Philip B. Payne. «Fuldensis, Sigla for Variants in Vaticanus, and 1 Cor 14.34-5». New Testament Studies 41 (1995) 240-262; пор. також дискусію, що з цього виросла в цьому журналі, наприклад протилежну позицію в Curt Niccum. «The Voice of the Manuscripts on the Silence of Women: The External Evidence for 1Cor 14.34-5». New Testament Studies 43 (1997) 242-255, а також у D. W. Bryce. «As in All the Churches of the Saints». Lutheran Theological Journal 31 (1997) 31-39.
34. Gottfried Fitzer. «Das Weib schweige in der Gemeinde». цит. праця. с. 6-7; Gordon D. Fee. The First Epistle to the Corinthians. цит. праця. с. 699-701.
35. Там само. с. 700.
36. Jerome Murphy-O'Connor. «Interpolations in 1 Corinthians». Catholic Biblical Quarterly 48 (1986) 81-94, тут с. 90-92; подібно в Jerome Murphy-O'Connor. 1 Corinthians. New Testament Message 10. M. Glazier: Wilmington (DE), 1979. с. 133.
37. Так, наприклад, Robert W. Allison. «Let Women be Silent in the Churches (1Cor. 14. 33b-36): What Did Paul Really Say, and What Did it Mean». Journal for the Study of the NT 32 (1988) 27-60, тут с. 35-39.
38. Fee, G. D., *The First Epistle to the Corinthians*, edd. N. B. Stonehouse - F. F. Bruce - G. D. Fee - J. B. Green, The New International Commentary on the New Testament, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, MI; Cambridge, U.K. 2014, Revised Edition, 780.
39. Schnabel, E. J., *Der erste Brief des Paulus an die Korinther*, edd. G. Maier - H.-W. Neudorfer - R. Riesner - E. J. Schnabel, Historisch-Theologische Auslegung Neues Testament, SCM R. Brockhaus/Brunnen Verlag, Witten/Gießen 2018, 4-те видання, 842–845.
40. Argumentum e silentio (лат.) у логіці та в історичній науці — це висновок із мовчання. Неіснування факту чи події виводять із того, що про нього не згадано в контексті, у якому інакше його згадки напевно можна було б очікувати.